

СТЕНОГРАМА

засідання Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства

14 березня 2012 року

Ставнійчук М.І.:

- Доброго дня!

Я рада вітати вас на першому засіданні Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства.

Як відомо, Президентом України В.Ф.Януковичем на сьогодні одним із пріоритетних завдань, для усієї влади, як на центральному, так і на регіональному, місцевому рівнях, є налагодження конструктивного діалогу між владою та громадянським суспільством.

Українське суспільство має виходити з того, що саме утвердження активного, системного громадянського суспільства є гарантом реалізації прав та свобод кожної людини і громадянина, є гарантом демократичного розвитку держави, утвердження верховенства права як в діяльності держави, так і в діяльності суспільства.

Нагадаю, що 25 січня 2012 року Президент України підписав Указ "Питання створення розвитку громадянського суспільства в Україні", яким утворено відповідну Координаційну раду як допоміжний орган при Президентові України. Основним нашим завданням є напрацювання ініціатив у сфері реалізації державної політики та запровадження системних заходів, спрямованих на формування сприятливого середовища для дальшого становлення в Україні громадянського суспільства, підвищення ролі його інститутів у здійсненні державної політики, а також досягнення рівня європейських стандартів у питаннях забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина.

У зв'язку з цим хотіла б нагадати, шановні колеги, що Україна взяла на себе низку серйозних зобов'язань у сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина, запровадження європейських стандартів демократичного розвитку.

Упродовж останнього часу Президент України неодноразово акцентував особливу увагу на необхідності розширення можливостей громадянської участі, перетворення громадянина на реального постійного партнера влади у всіх реформаторських процесах, усвідомлення людьми підзвітності саме їм влади. А для влади – необхідності запровадження механізмів відповідальності, реальної відповідальності за результати своєї роботи.

Таким чином, сьогодні на найвищому рівні в державі визначається важливість утвердження громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави.

У нас, шановні колеги, є шанс спільно плідно попрацювати, щоб саме такий підхід Закону України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" став не черговою нормою декларації, а реальним правилом суспільного життя, що потребує глибоких системних інституційних змін, а також зміни підходів, методології реальних демократичних практик.

Це означає:

на рівні політичної системи – посилення представницьких органів влади з одночасним зміцненням механізмів громадського контролю;

на рівні відносин між владою та суспільством – забезпечення відкритості, прозорості влади, удосконалення механізмів участі громадян у формуванні реальної державної політики на всіх рівнях;

на рівні суспільної культури – подолання патерналістського підходу у ставленні самих громадян до держави.

Отже, мають бути створені умови для активного, однак не руйнівного, а позитивного впливу суспільної поведінки. Люди мають бути мотивовані на вирішення своїх суспільних проблем. Мають бути створені умови та мотивація для допомоги членам нашого суспільства, які, наприклад, є соціально незахищеними.

Всі ці проблеми та багато інших питань будуть предметом діяльності Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України. Я як голова Координаційної ради щиро бажаю зробити цей орган дієвим, впливовим, таким, що дійсно даватиме реальні результати у питанні створення сприятливого середовища в Україні для розвитку громадянського суспільства. Впевнена, що у нас вийде, бо разом із представниками влади працюють представники громадянського суспільства, які мають у цій сфері вагомий досвід, які мають серйозні напрацювання і в питаннях розвитку законодавства, й у питаннях методології запровадження форм демократії участі.

До речі, я повинна зауважити, що саме ініціатива створення Координаційної ради при Президентові України з питань розвитку громадянського суспільства виникла в самому громадянському середовищі. Я вдячна вам за цю ініціативу й за те, що ми разом працюватимемо у складі Координаційної ради.

Сьогодні у нас присутні більшість членів Координаційної ради. На засідання Координаційної ради також запрошені представники міжнародних організацій, запрошені представники громадянського суспільства, наукових установ і органів влади.

Поруч зі мною – ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка Губерський Леонід Васильович. Я щиро вдячна йому за те, що Київський національний університет, наша з вами альма-матер, надав можливість працювати Координаційній раді у залі Вченої ради університету, де ми всі маємо можливість працювати, висловлюватись, обмінюватись думками, приймати відповідні документи.

Шановні члени Координаційної ради! Звертаюся до вас з проханням ознайомитися з порядком денним засідання і висловити свої пропозиції. Якщо

немає інших пропозицій, крім погодження з порядком денним, то тоді я б запропонувала приступити безпосередньо до першого питання порядку денного нашого з вами засідання.

Слово надається директору Національного інституту стратегічних досліджень пану Єрмолаєву для доповіді про стан розвитку громадянського суспільства в Україні. Прошу Вас, Андрію Васильовичу.

Єрмолаєв А.В.:

- Доброго дня, шановні колеги!

Я, дійсно, приємно вражений і радий тому, що в такому поважному зібранні ми працюємо в стінах так званого "червоного корпусу" Київського університету. Це і моя альма-матер, я бачу тут багато знайомих облич. З великою подякою хочу сказати вітання моїм вчителям, завдяки яким склалася моя доля. І той факт, що тут є не тільки наукове життя, а й відроджуються такі форми громадсько-політичної роботи, мені здається, що це дуже позитивно. Свого часу Київський університет був одним із форвардів активного студентського руху. Я пам'ятаю часи становлення університетського самоврядування. Ми, дійсно, проходили школу громадських практик, про які ми сьогодні будемо говорити. Я ще раз хочу висловити слова подяки своєму рідному університету.

По-перше, доповідь, яка була підготовлена фахівцями інституту спільно з нашими колегами-експертами, не є якесь ноу-хау чи унікальне дослідження за роки незалежності. Насправді, багато незалежних аналітичних центрів, наукових інституцій, експертів державних установ регулярно і постійно працювали над проблематикою розвитку громадянського суспільства в Україні. Достатньо лише згадати той факт, що майже в кожному щорічному посланні Президента питання розвитку громадянського суспільства було окремим блоком або окремою тематичною доповіддю. Якщо я не помиляюся, було свого часу послання Президента України, яке взагалі було присвячене питанням соціального розвитку і розвитку громадянського суспільства в Україні зокрема.

У цьому сенсі, особливістю даного напрацювання є те, що воно починає шлях регулярності і системності цієї роботи із залученням широких наукових і незалежних експертних кіл. Це нова традиція, яка просто буде впорядковувати нашу взаємодію в царині напрацювання ініціатив.

По-друге, доповідь, з якою я даю вам можливість ознайомитися, не є суто теоретичною доробкою. Це предметне дослідницьке аналітичне викладення розвитку реальних практик, які існують у громадянському суспільстві в Україні.

Ще один момент. Я дуже розраховую на те, що насправді той порядок денний, який закладається Координаційною радою, буде мати продовження не лише на регулярних засіданнях цієї ради, а можливо буде нагадувати своєрідну мережеву роботу, тому що дуже багато робиться зараз на регіональному рівні. Наприклад, у Вінницькій області, де власними силами постійно йде робота над обміном досвідом розвитку громадських організацій

і становлення самоврядування. Ми маємо навчитися робити це спільно на взаємодії, щоб не дивувати один одного якоюсь унікальністю, яка насправді вже стала повсякденністю.

Дозвольте перейти до викладення матеріалу.

Доповідь про стан розвитку громадянського суспільства в Україні була підготовлена відповідно до Указу Президента України від 25 січня 2012 року "Питання сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні" із залученням громадських експертів. Слід відзначити вагомий внесок у підготовку доповіді громадської організації "Український незалежний центр політичних досліджень". Навіть у нашій "роздатці" є матеріали, які свідчать про те, що ця робота у нас поставлена серйозно і наші колеги дуже багато мають напрацювань, які ми можемо спільно використовувати.

Важливо вказати на публічний характер вже самого процесу підготовки доповіді. Первісний варіант доповіді, підготовлений в Інституті, було надіслано Координаційній раді з питань розвитку громадянського суспільства в терміни, які були визначені Указом, вже до 25 січня 2012 року. А вже пізніше була утворена робоча група, яка доопрацьовувала текст доповіді, основною метою якої було узгодження позицій експертів Інституту, які внесли базовий матеріал, з громадським активом і експертами.

Значна увага була приділена уточненню показників, що характеризують динаміку самої організації громадян та інституційного розвитку громадянського суспільства в Україні, а саме: різних за спрямуванням асоціативних та інституційних форм громадської самоорганізації і об'єднань громадян. У доповіді дійсно дуже багато фактичних показників, які дозволяють нам робити і порівняльний аналіз, і змістовні висновки.

У результаті, на ваш розгляд винесено, умовно кажучи, шостий чи сьомий варіант редакції цієї доповіді, – свідчення того, що робота дійсно була серйозною і відповідальною.

Змістовна доповідь складається з чотирьох тематичних блоків, що відповідають її розділам. Цією структурою охоплені головні, на нашу думку, аспекти проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні. Очевидно, що надалі під час підготовки щорічних загальних або спеціальних доповідей доречно буде сконцентруватися на окремих аспектах проблеми, актуальність яких диктується логікою суспільного життя.

Крім того, якщо дійсно нам вдасться цю роботу робити регулярно, в щорічному форматі, спільно, то ми можемо розглядати її як своєрідний додаток до послання Президента, враховуючи, що цей процес започаткований з ініціативи Президента України.

Перший розділ доповіді присвячений характеристиці нинішнього стану та основних тенденцій самоорганізації громадян, інституціонального розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні. Наголошується на тому, що далеко не всі зареєстровані в Україні організації громадянського суспільства є активно і постійно діючими або взагалі реально існуючими.

Частка активно діючих організацій у загальній кількості зареєстрованих залишається відносно невеликою.

Про це не прямо, але достатньо переконливо свідчить аналіз статистичних даних, які характеризують ділову та, зокрема, економічну активність інститутів громадянського суспільства: частка економічно активного населення, працевлаштованого в неурядових організаціях, частка фінансової підтримки з державного та місцевого бюджетів, частка доходів від продажу послуг тощо. За цими показниками загалом Україна відстає не лише від країн Євросоюзу, але й від низки пострадянських країн.

Але, з іншого боку, є контраверсійні думки з цього приводу. Насправді сам факт, що багато громадських активістів намагаються формалізувати свою ініціативу, навіть номінальна динаміка реєстрації громадських організацій свідчить про формування нового громадського активу. Не всі проекти реалізуються, не всі ініціативи підхоплюються, але, тим не менш, я вважаю це позитивною ознакою.

У зв'язку з недосконалим правовим регулюванням та іншими несприятливими чинниками в нашій країні не набули значного поширення благодійність, меценатство, волонтерський рух. До речі, саме питання формування нових підходів до благодійництва як елементу організації політико-соціальних інституцій наразі одна з найбільш актуальних проблем. Я знаю, що парламентарі працюють над цією темою.

Водночас останніми роками спостерігається тенденція, яка дає надію на поступове зростання відносної частки громадян, які довіряють інституціям громадянського суспільства та усвідомлюють їхнє суспільно-корисне значення. Цьому є і соціологічне пояснення. Не секрет, що є криза довіри до існуючих політичних суб'єктів з різних причин.

Значну увагу в доповіді також приділено аналізу сучасного стану соціально-корпоративних організацій та рухів. Окремо в доповіді розглядаються форми громадянської активності, що мають інституційну чи стихійну організаційну основу. Очевидно, що такі прояви громадянської активності, як протестні акції, демонстрації, пікети, мітинги більшою мірою характеризуються як соціальні процеси в цілому, аніж роль громадських організацій у постановці й вирішенні суспільних проблем. Чимало нових форм громадянської активності, які потім реалізуються у вигляді нових організацій, стають скоріше результатом подій стихійної соціальної активності, ніж підґрунтям для її організації.

Слід погодитися з тим, що зростання громадянської активності, викликане соціальними, економічними чи політичними причинами, є потужним імпульсом для створення організованих форм громадянського суспільства. У якому напрямі буде розвиватися це творення, залежить від багатьох чинників, серед яких провідна роль належить показникам соціальної довіри.

Представлені у доповіді дані соціологічних досліджень зафіксували зниження довіри громадян до влади в цілому та зростання кількості осіб, готових взяти участь у протестних акціях. Серед основних чинників

протестів визначено такі: повільна динаміка зростання соціально-економічних показників розвитку України. Я б до цього додав ще такий важливий момент, як неочевидність тих зрушень, про які часто йде мова від ідеологів, провайдерів. На жаль, для людей дуже часто підтвердженням реальних змін є не стільки сигнал чи прийнятий новий нормативний акт, а відображення в повсякденному житті, в роботі, в умовах, в доходах, у вирішенні питань, пов'язаних із процедурами бізнесу і т.д. Тут у нас аргументів на сьогодні небагато.

Не відповідна суспільним очікуванням ситуація з рівнем соціального захисту громадян та їх матеріальним становищем. Особливо це зараз виразно "маякує" в плані захисту прав людини на робочому місці, її незахищеність в стосунках з роботодавцем, в питаннях, пов'язаних з повсякденним життям в житлово-комунальному секторі, рейдерством з житлом, особливо в великих містах. Я вже не кажу про постійну, так звану, поточну дрібну корупцію чи зловживання, з якими стикається кожний громадянин при вирішенні своїх суто життєвих питань.

Загалом автори доповіді виокремлюють такі основні тенденції активізації соціально орієнтованих громадських рухів у 2011 році: зміна політичних чинників і поширення громадської активності на соціальні; збільшення незадоволених соціально-економічним становищем; соціальною базою протестних акцій загалом, радикалізація протестних акцій. Тут доречно згадати також і досвід такого стрімкого зростання громадської активності і напрацювання громадських практик у середині 2000-х років, буремні події 2001-2004 років. Я хочу звернути увагу на їх особливість. Дійсно, рухи, пов'язані з захистом прав, набули тоді широкого розповсюдження. Кульмінацією стали події на Майдані в Києві. Але про що засвідчили ці події? Низький рівень самоорганізації. В одному з матеріалів я і мої колеги визначили це, як своєрідний догромадянський індивідуалізм, коли український громадянин готовий захищати свої права, навіть довірити себе, свої дії тій чи іншій організації, але до моменту, коли почує про сигнал або отримає реалізацію своєї особистої потреби. В чому це має прояв? Справа в тому, що форми подальшої самоорганізації фактично відсутні, як на рівні студентського середовища, так і середовища громадських активістів, що брали в ті часи участь. На жаль, цим потім користуються політики.

У другому розділі доповіді приділено увагу актуальним проблемам взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади. Налагодження такої взаємодії вбачається авторами доповіді: перше – на основі гарантування державою прийнятних політико-правових, адміністративно-організаційних, фінансових умов для функціонування інститутів громадянського суспільства; друге – в об'єднанні зусиль, ресурсів і можливостей держави та громадського сектору навколо розв'язання конкретних проблем суспільного життя.

Я знаю, що в науковому середовищі серед експертів точилися дискусії, продовжуються дискусії: чи потрібно державі взагалі формулювати таку проблему, як розвиток громадянського суспільства. Деякі вважають це

нонсенсом. Але я все ж таки хочу нагадати важливий момент, що ми всі виходимо з так званої тоталітарної системи, з тотальним одержавленням життя. Мистецтво вчитися жити за принципами громадської самоорганізації, формування громадської самосвідомості – це дійсно суспільно значуще завдання, у тому числі й держави, яка позиціонується як держава демократична. У цьому унікальність ситуації в більшості пострадянських країн.

У цьому сенсі йдеться про вдосконалення нормативно-правового поля взаємодії і, насамперед, ухвалення законодавчих і нормативних актів, підтриманих вітчизняною експертною спільнотою та міжнародними організаціями. У цьому напрямі останнім часом зроблені важливі кроки. Нормативної визначеності набув порядок проведення консультацій із громадськістю з питань щодо формування та реалізації державної політики. Також, це стосується створення громадських рад при більшості органів виконавчої влади. Не весь досвід став позитивним, не все ми ще вміємо робити, але все ж таки це серйозний крок, який просто потрібно реалізувати до кінця. А дуже часто так буває, що це імітація чи робиться для галочки.

У контексті фінансової підтримки ініціатив, організованих громадськістю для вирішення завдань державної та місцевої політики, йдеться про їх залучення до реалізації політики та делегування відповідних ресурсів. Моментом підтримки стають обласні цільові програми сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства та їхня співпраця з органами влади. До речі, великого значення тут може набути і взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями, оскільки це той унікальний сплав рівнів самоорганізації населення, не пов'язаних безпосередньо з державною владою.

Водночас на чому наголошують автори доповіді, про системність і ефективність практики взаємодії, стверджувати ще зарано. Вимоги до обов'язкової консультації з громадськістю, звітування про підстави неврахування пропозицій громадськості не виконуються належним чином. А отже, консультації мають здебільшого формальний характер. Грубо кажучи, часто імітуються. До речі, тут можна дорікнути як органам влади, які відрепортували про створення рад і фактично не реалізують діалог, так і часто учасникам, які це сприймають. Це правда з двох сторін.

Користь від діяльності органів виконавчої влади не має власного нормативно-правового закріплення. Нерегульованими залишаються питання своєчасного і повноцінного сприяння з боку органів влади у проведенні громадської експертизи, врахування експертних пропозицій та заходів їхньої реалізації, на чому наголошується в доповіді.

Зі свого досвіду можу додати до цього, що дуже часто громадські активісти, експерти, які представляють громадські організації, обмежуються постановкою питання або загальною пропозицією. Іноді ефективніше доводити свою позицію у вигляді проекту рішення і наполягати на її прорахованості, тоді вже важко буде це не врахувати. В усякому разі, це

практична рекомендація, яку можна спробувати в подальшому. Я переконую, ефект буде інший.

Щодо соціального діалогу, то варто сказати про те, що значна частина працюючих громадян сьогодні не має можливості відстоювати свої інтереси, оскільки не потрапила у визначений законом формат соціального діалогу. Узгодження позиції сторін, діалог з таких ключових питань, як бюджет, тарифи, дотримання домовленості, виконання законодавства та ряду інших, не завжди є результативним.

До цього також ще хочу додати важливий момент. Не секрет, що в нас не в простому становищі профспілковий рух. Дуже часто він стає, фактично, залежний від самих роботодавців. Іноді де-факто фінансується, а номенклатура профспілкового руху дуже часто залежна від політико-адміністративної системи. Тому сприяння розвитку незалежного профспілкового руху і нові підходи до взаємодії насправді в інтересах всіх – і роботодавців, для яких контрольований профспілковий рух це загроза того, що конфлікт може бути взагалі некерований і неконструктивний і для держави, для якої голос роботодавців і голос працюючих, і, власне, позиція, мають бути зрозумілі і об'єктивні, а не імітовані. Інакше у нас кожного разу результати соціального діалогу сприяють конфлікту. Люди питають: "Звідки ця домовленість взялась? Чому так?".

У доповіді визначається, що актуальними продовжують залишатися наступні питання. Забезпечення належної імплементації вимог законодавства щодо консультації з громадськістю, формування громадських рад та дотримання вимог законодавства щодо врахування пропозицій за результатами консультацій, подавання вибіркового підходу, формального та епізодичного залучення до співпраці організацій громадянського суспільства з органом державної влади, недопущення дискредитації процедур, проведення фальсифікованих та заангажованих громадських експертиз, обговорень, слухань, долучення рівня компетентності, інституційної спроможності, відповідальності як інститутів громадянського суспільства, так і органів державної влади.

У третьому розділі доповіді, присвяченому розвитку місцевої демократії, відзначається, що суттєвою перешкодою на шляху розвитку місцевого самоврядування в Україні є відсторонення інституцій громадянського суспільства від участі в управлінні громадою. Рідко в цьому бувають зацікавлені місцеві чиновники і керівники. Йдеться про наступні, найбільш поширені заходи, до яких вдаються посадовці органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з метою збереження свого монопольного впливу на ухвалення рішень та уникнення контролю з боку громадськості, за обмеженням інформаційної відкритості проектів рішень та результатів роботи цих органів, формалізацію механізмів громадської участі у виробленні муніципальної політики, перешкоджання реєстрації ОСН і ОСББ, затягування прийняття локальних нормативно-правових актів, необхідних для реалізації права громадян на участь у місцевому управлінні.

Я зі свого боку можу привести життєвий приклад. В одному з невеликих міст на основі співпраці місцевого самоврядування, місцевої мерії та підприємництва розвивався центр економічного життя – ринок, де організація споживчих кооперацій мала можливості розвивати це. Рейдерське захоплення, поява тіньових документів, пов'язаних із лівим оформленням землі, і у підсумку – сотня людей опинилися без роботи, у них забрані були робочі місця і таке інше. В чому полягала проблема? Що до цього часу нікого, власне, не турбувало наскільки організовані підприємці, чи є у них організація профспілкового характеру, яка б захищала їх, документи, їх реєстр, звірка, чи існують інші документи. Оця непрозорість привела до конфлікту в місті, який у підсумку став причиною соціальної напруги. Якби будувались стосунки по-іншому, можливо, навіть при загрозі рейдерських захоплень, ситуація була б інша та й шлях вирішення був би інший.

Це серйозний приклад того, як не потрібно розвивати діалог між самоврядуванням та паростками громадської самоорганізації. Цей приклад повільної інституалізації громадської участі у здійсненні місцевого самоврядування вказує на недостатню спроможність жителів до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та досягнення спільних цілей розвитку локальних спільнот.

Основною мотивацією громадян до налагодження діалогу з місцевою владою залишаються незаконні дії влади на території їхніх районів, погіршення умов життєдіяльності та якості адміністративних послуг, неминучими труднощами, що виникають у процесі утворення громадських об'єднань, а також додатковими фінансовими, часовими ресурсами, недостатність навичок громадської активності та професійних знань у ініціаторів розв'язання проблем мікрогромади.

До речі, тут є тісна взаємодія між дефіцитом практик громадської самореалізації і дефіцитом практик самоврядності. Оскільки ми всі в минулому напіврадянські люди, самоврядуванню потрібно вчитися як з точки зору розвитку самоврядування територіальної громади, так і власних форм громадської самоорганізації. Ці практики дуже схожі між собою по суті.

Узагальнюючи оцінки сучасного стану місцевої демократії та враховуючи наявність чіткої позиції держави щодо необхідності проведення реформи у цій сфері, автори доповіді вважають, що головними напрямками подальшого розвитку демократичного врядування мають стати:

удосконалення правого регулювання участі мешканців громад у формуванні та реалізації місцевої політики;

стимулювання громадської активності. Допомога в цьому, навіть якщо хочете навчання через розповсюдження матеріалів, підтримку семінарів, обмін досвідом з нашими колегами з країн, які вже пройшли цей шлях саме на низовому рівні. Це буде ефективніше, ніж безкінечні конференції в Києві;

сприяння формуванню партнерських відносин між місцевими радами та громадами у вирішенні різних питань місцевого значення.

Останній розділ доповіді присвячений характеристиці правового середовища для розвитку громадянського суспільства та з трирічним пріоритетом державного сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

Подані у цьому розділі матеріали відповідають рекомендації стосовно покращення законодавчого середовища діяльності організацій громадянського суспільства, що містяться у книзі "Правові умови розвитку громадянського суспільства в Україні", підготовленій експертами "Українського незалежного центру політичного дослідження", аналітичного матеріалу, викладеного у "Білій книзі", реформування законодавчого середовища для розвитку громадянського суспільства в Україні, яка підготовлена експертами УНЦПД, Мережі розвитку європейського права, Центру громадської адвокатури. Велика подяка нашим колегам за таку серйозну роботу. Це великий внесок у цей напрям.

Проведено громадською частиною авторського колективу детальний аналіз чинного законодавства та практики застосування у сферах створення та реєстрації громадських організацій, державної фінансової підтримки їхньої діяльності, залучення до надання соціальних послуг, механізмів громадської участі та оподаткування благодійної діяльності. Знайшло своє адекватне відображення у загальному висновку те, що правове середовище для інституційного розвитку громадянського суспільства залишається несприятливим та обмежуючим за низкою складових, як вказано в доповіді на сторінках 31–35.

Матеріали останнього 4 розділу доповіді певним чином знайшли відображення у пункті 4 проекту Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, яке визначає основні завдання реалізації цієї політики.

І на завершення хочу сказати, що, на мою думку, обговорення і дискусії стосовно документів можливо були б більш органічними, якби ми відразу говорили по двох документах (як варіант на ваш розсуд). Тому що насправді це була велика одна спільна робота.

Дякую за увагу і розраховую на те, що дійсно ці матеріали вас зацікавлять і ми продовжимо нашу роботу, не обмежимося лише цією доповіддю.

Ставнійчук М.І.:

- Дякую, шановний Андрію Васильовичу.

Шановні колеги, у папках у вас лежать брошури із текстом доповіді, зміст якої представив шановний директор Інституту стратегічних досліджень.

Я думаю, що є сенс надати слово експерту "Українського незалежного центру політичних досліджень" Анастасії Красносільській. Це зовсім молода людина, але вона має достатньо серйозний, вагомий уже обсяг знань у сфері розвитку громадянського суспільства. Анастасіє, я Вас прошу до слова, так

як Ви працювали разом з експертами Інституту стратегічних досліджень над доповіддю про стан громадянського суспільства. Прошу.

Красносільська А.:

- Щиро дякую.

Доброго дня, шановне товариство! На правах співавтора доповіді я би з вашого дозволу хотіла зупинитися більш детально на тих проблемах або недоліках середовища для розвитку громадянського суспільства, які, власне, окреслені в доповіді.

Чому важливо на цьому зупинитися? Бо ці недоліки, про які я говоритиму зараз, це те, на що, ми розраховуємо, буде спрямовано діяльність поважного товариства Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства та діяльність усіх органів виконавчої влади, на виконання проекту Стратегії, які, я сподіваюся, ви зможете сьогодні погодити.

Я хочу одразу сказати, що я говоритиму тільки про проблеми правового середовища. Тобто про те, що обмежує розвиток громадянського суспільства зовні, скажімо так. Я не буду говорити про проблеми громадської активності, про наші внутрішні проблеми, а буду говорити тільки про проблеми правового середовища і тільки про те, що може зробити держава, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування для того, щоб дати громадянам можливість об'єднуватися і самостійно вирішувати свої проблеми.

На жаль, умови для розвитку громадянського суспільства залишаються недостатньо сприятливими за усіма основними компонентами. У питанні реєстрації громадської організації, на жаль, ми бачимо штучні проблеми. Зверніть увагу, громадська організація наразі реєструється у 10 разів довше, ніж підприємства. Органи реєстрації мають фактично необмежені можливості для того, щоб відмовити нам у реєстрації. Наприклад, цілком реальною є ситуація, коли громадській організації, яка не займається екологічними питаннями, відмовляють у реєстрації, бо її статут не відповідає міжнародній конвенції про охорону кажанів. Це реальна ситуація, на жаль.

Наступне. На жаль, фінансова життєздатність інститутів громадянського суспільства залишається нашим найслабкішим компонентом. Це фіксують усі міжнародні дослідження. Ми часто чуємо, що держава хоче залучати для виконання завдань державної політики додаткові ресурси інститутів громадянського суспільства. Колеги, я змушена звернути увагу, що ми раді дати ці ресурси, але ми мусимо їх звідкись узяти. Для цього нам потрібне принаймні сприятливе податкове середовище. На жаль, наразі таке середовище не є сприятливим ані для інститутів громадянського суспільства, ані для наших донорів. В Україні ми фактично не маємо можливості отримувати дохід, зверніть увагу – не прибуток, а дохід від нашої основної діяльності. Хоча, наприклад, в Угорщині громадські організації отримують таким чином до 55 % своїх доходів. На жаль, наші донори (корпоративні або приватні) мають можливість отримати податкову знижку на дуже обмежену

базу та відсоток свого прибутку, який вони нам передають. Більш того, якщо ви є приватним підприємцем, то ви, в принципі, не можете отримати податкову знижку на благодійні внески до громадських організацій.

Виникає питання, можливо держава компенсує таке податкове середовище фінансовою підтримкою. Відповідь також, на жаль, наразі "ні". Лише дуже обмежене коло інститутів громадянського суспільства може отримати від держави фінансову підтримку і лише для дуже обмеженого переліку напрямів політики. Наприклад, благодійна організація, в принципі, позбавлена права на отримання підтримки за рахунок бюджетних коштів для реалізації проекту екологічного спрямування. В принципі, держава не передбачає на це коштів. Наразі, дійсно ми бачимо велике просування. Ми запроваджуємо новий конкурсний порядок розподілу коштів для фінансової підтримки громадської організації, але сфера застосування таких конкурсів залишається обмеженою. Найбільший фонд державної підтримки інститутів громадянського суспільства – це 78 мільйонів для підтримки громадських організацій інвалідів і ветеранів, тобто саме тих, хто мали б надавати соціальні послуги найбільш незахищеним. Наразі цей розподіл залишається позаконкурсним. Його використання викликає певні питання.

Що стосується соціальних послуг. Неодноразово і, на щастя, тепер все більше й більше декларується бажання залучати інститути громадянського суспільства до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів. Це дуже добре, але наразі така практика в Україні є не дуже розвиненою, хоча законодавче середовище тут ми маємо, загалом його вистачає, але на практиці ми бачимо, що держава надає перевагу фінансуванню комунальних установ, які мусили би надавати послуги. Але чи вони це роблять, як вони це роблять, ми цього не знаємо. Громадські організації або благодійні організації, у свою чергу, не мають доступу до таких коштів.

Що стосується консультацій із громадськістю. Тут якраз правове середовище (нам приємно це констатувати, ми не тільки критикуємо) є достатньо добрим. Ми бачимо достатньо непогані механізми участі громадськості у прийнятті рішень, консультацій з громадськістю і т.д. Проте наразі ці консультації проводяться достатньо формально. Наприклад, ми бачимо, що органи виконавчої влади звітують про вражаючу кількість проведених громадських консультацій. Але коли ми бачимо, в якій формі здійснюються консультації, то переважно це прес-конференції. На жаль, я думаю, що всі зі мною погодяться, прес-конференцію не можна вважати гарним способом залучення громадськості до формування політики.

Що стосується участі громадськості в управлінні місцевими справами, то тут є достатньо велика проблема. На законодавчому рівні все здається добре. Такі інструменти громадської участі в управлінні місцевими справами мусять бути передбачені в статутах територіальних громад. Але такі статuti можуть ухвалюватися, а можуть і не ухвалюватися. Наразі ми бачимо, що лише 11 % територіальних громад України мають такі статuti й, відповідно, мають механізми участі. Всі решта, на жаль, їх практично не мають.

Я перепрошую за таке детальне змалювання картини, але я вважаю, що такі приклади важливі і, власне, перераховані мною проблеми, це саме те, на що ми би просили поважне товариство звернути увагу в своїй подальшій роботі.

Дуже дякую.

Ставнійчук М.І.:

- Спасибі за виступ. Висловив бажання взяти участь в обговоренні доповіді голова правління громадської організації "Центр прикладних політичних досліджень "Пента" Володимир В'ячеславович Фесенко.

Фесенко В.В.:

- Дякую. По-перше, хочу подякувати Національному інституту стратегічних досліджень за ґрунтовну доповідь, яка, з точки зору тих фактів, матеріалів, які там наведені, дуже цікава і корисна. Сам аналіз є також важливим, зокрема в процесі роботи Координаційної ради над Стратегією та над планом її реалізації.

Я підтримую ідею щодо включення цієї національної доповіді як додатку до послання Президента. Я думаю, що це варто робити й надалі. На мій погляд, саме такий підхід може бути дуже ефективним з точки зору створення моніторингу реалізації Стратегії. Ми таким чином можемо відстежувати, як Стратегія, яку ми сьогодні будемо розглядати, проект якої підготовлено, буде реалізовуватися на практиці, це стосується і плану дій щодо її реалізації. Якраз у такій доповіді можна буде відстежувати, що і як робиться, зокрема і по тих проблемах, які згадуються в стратегії, і по її головному завданню. Таким чином ми можемо відстежувати, який стан, які тенденції у розвитку громадянського суспільства і наскільки ефективною є державна політика в цій царині.

Зокрема, я б звернув увагу, оскільки цей рік буде роком парламентських виборів, на ситуацію з участю громадських організацій, громадськості у виборчому процесі. Це окремо треба проаналізувати і зробити висновки, що далі треба робити в цій області.

Також я вважаю, що в рамках процесу підготовки вже наступної національної доповіді по громадянському суспільству і по державній політиці в цій сфері, я думаю, що треба провести ґрунтовне дослідження громадської думки. Тут є дані, зокрема і недержавних соціологічних центрів. Там же можна вирішити, як це робити: або на базі Інституту, або залучаючи партнерів. Я думаю, що також ми можемо отримати матеріал, який засвідчить не просто такі формальні показники.

Оскільки я згадав про дослідження громадської думки, користуючись нагодою у мене є прохання. Сьогодні з'явилася інформація про якусь дивну ситуацію з Інститутом соціології, вченою радою, яку викликають на допити в СБУ. У мене прохання до працівників Адміністрації Президента України розібратися, що там за ситуація, щоб не виник якийсь новий скандал. Я думаю, що це не на користь державі, а ось ефективна робота такої поважної

академічної інституції буде важлива і для нашої Координаційної ради і взагалі для нашої держави і суспільства.

Дякую.

Ставнійчук М.І.:

- Будемо намагатися розбиратися, що там за запитання до Інституту Національної академії наук України. Як на мене, він працює відповідно до власного статуту, до статуту Академії наук України. Які там можуть бути питання? Розберемося.

Шановні колеги! З огляду на те, що всі бажаючі, які попередньо зголосилися взяти участь в обговоренні доповіді, виступили, чи є бажаючі серед членів Координаційної ради? Серед запрошених?

Надається слово пані Нанівській.

Нанівська В.Т.:

- Дуже дякую за запрошення на засідання Координаційної ради. Я дуже короткий коментар маю до планування і до можливо якихось виправлень у Стратегії. Ситуація дуже точно була описана паном Єрмолаєвим як величезна радикальна зміна від стану, в якому ми були в Радянському Союзі, де не було громадянського суспільства, до стану, в якому воно дуже активне. Очевидно виникає цілий ряд нових завдань і проблем. Перелік цих проблем був у виступі молодшої активістки, вони однакові з тими, які є у бізнесі. Однаково бізнес є тим новим класом, який не міг існувати до 1992 року. Однаково громадянське суспільство є тим новим класом, який не міг існувати до 1992 року. Очевидно, є якісь однакові проблеми. Тут є те завдання, яке теж не планується, я його не бачу – як міняється процедура, як міняється структура, як міняються стандарти в роботі виконавчої влади у зв'язку з тим, що з'явилися ці два нові класи.

Ми займаємося дерегуляцією, але не міняємо орган, який займається нею. Ми маємо дуже погані результати. Ми маємо дуже активний клас громадянського суспільства. Перелік видів діяльності дуже важливий і демонструє активність українського громадянського суспільства. Він не має жодного відношення до того, а як в Уряді змінилися посадові обов'язки, як змінилися положення, в яких органах змінилися ці положення і посадові обов'язки. Тобто, інституціалізація в державних органах влади того стану, який ми на сьогодні маємо. А цей стан – це громадянське суспільство.

Дякую.

Ставнійчук М.І.:

- Дякую, Віро Теодорівно. Нагадую, шановні колеги, що зараз мала слово директор Міжнародного центру перспективних досліджень.

Шановні колеги, накопичений великий досвід з точки зору і моніторингу, і ефективності діяльності, оцінки органів влади, зокрема виконавчої. Ми будемо далі говорити про Стратегію. Там серед проблем, які

ви назвали, є і ця проблема. Якщо буде необхідно, то формулюйте питання, пропозиції до тексту Стратегії і будемо враховувати.

Шановні колеги, слово попросив народний депутат України Валерій Михайлович Сушкевич. Він приєднався до нас, до участі в засіданні. Прошу, Валерію Михайловичу.

Сушкевич В.М.:

- Дякую, Марино Іванівно, за запрошення, за надане слово.

Шановні колеги! Я хотів декілька слів сказати по суті нашого зібрання, мотиву і перспектив реалізації.

Я за роки своєї роботи в системі інститутів громадянського суспільства маю досвід з точки зору того, в чому ж головна мета інститутів громадянського суспільства. Хочу сказати, що в тому досвіді, який пов'язаний з реалізацією рівних прав і можливостей дискримінованих категорій населення України, таким, які є громадяни з інвалідністю, вважаю, що, мабуть, і для інших інститутів громадянського суспільства головне – це вплив на формування і реалізацію державної політики влади по відношенню до тієї чи іншої категорії людей, які представляють конкретні інститути громадянського суспільства.

Другий момент, який дуже суттєвий, який для мене завжди був також одним із варіантів з того загалу людей, які працювали разом зі мною, це ще одне дуже болюче питання, про яке тут вже згадували, це те, що торкається впливу на формування інститутів влади. Оце два головні питання – формування реалізації державної політики і вплив на формування інститутів влади. І там, і там у нас є величезні проблеми. Якщо говорити про загальні людей з інвалідністю, то тут взагалі величезна проблема, оскільки ті люди, які мають сьогодні найбільш серйозні варіанти дискримінації, проблеми з соціальним захистом, якраз вони мають менший вплив і на формування державної політики, і на те, що торкається питань, пов'язаних з формуванням інститутів влади.

Я погоджуюся з колегами, які говорили про те, що цей рік особливий з точки зору формування інститутів влади, оскільки це вибори. Питання роботи інститутів громадянського суспільства в умовах виборчого процесу надзвичайно важливі.

Хочу сказати, що у нас є пострадянське сприйняття владою інститутів громадянського суспільства. Є консерватизм, є традиції незаслуховування, є традиції сприйняття як щось таке, що трохи заважає, а інколи багато заважає тому, що торкається роботи високої влади. В цьому якраз ті проблеми, які нам треба долати і думати про їх вирішення.

Я вважаю, що за останні роки все ж таки є підстави для оптимізму. Приклад стосовно вирішення проблем інвалідів. Хочу сказати, що є унікальний документ, який підписав Президент України і ратифікував парламент. Це Конвенція про права інвалідів. Це тільки заслуга інститутів громадянського суспільства. Дослухатися цих інститутів було непросто. Ми приймали участь у цих питаннях, я добре пам'ятаю і знаю, наскільки цей

шлях ми важко проходили. І пройшли саме від інститутів громадянського суспільства, які почули, що Організація Об'єднаних Націй це зробила. Росія ще не думала про це, а ми це зробили, а потім ще, вибачте, змусили парламент ратифікувати Конвенцію. Який супротив був інститутів влади, я не хочу розказувати, але досягнення це величезне і це знову той приклад, що в нинішніх умовах пострадянського сприйняття інститутів громадянського суспільства можливо і потрібно це робити.

Я хочу сказати, що є ще один варіант проблеми, який в контексті несприйняття громадянського суспільства і його інститутів з боку влади є проблемою. Знаєте, є на сьогодні цікавий винахід влади – це імітація того, що треба прислухатися до громадянського суспільства, його діяльності, його прикладів і т.д. Вибачте, в цьому контексті я дивлюся, що влада діє інколи дуже майстерно. І це також проблема, проблема побороти імітацію сприйняття інститутів громадянського суспільства. Це задача, з якою важко боротися. Тому що начебто все нормально, є сформовані якісь приклади, якісь варіанти, якісь рішення, які начебто реалізують функції громадянського суспільства, а по суті – це імітація.

Я хочу сказати, що сьогодні, розглядаючи те, що торкається роботи нашої Координаційної ради, вибачте, я вже сказав "нашої", Марино Іванівно, хочеться приймати участь в ній і я думаю, що це варто робити.

Є переконання, що на сьогоднішній день ми маємо чіткі приклади, зокрема, що торкається тієї ж Конвенції. До речі, хочу сказати, що, наприклад, Національна асамблея інвалідів України за всі роки всіх Президентів добивалася того, щоб всі Укази Президента мали ядро, мали основу, розроблену в Національній асамблеї інвалідів України. Це було дуже важко. Передаємо Президенту проект Указу, чекаємо, скільки відсотків ввійде в Указ. Відсотки різні, але суттєві. Суттєві і це також говорить про те, що це можливо. Але питання в тому, що на сьогоднішній день знову ж є, наприклад, така Рада у справах інвалідів при Кабінеті Міністрів. Ви знаєте, рішень багато приймається, послухали, поговорили, ніхто не прийшов на рівні начальників відділів, заступники начальників відділів прийшли на раду з прав інвалідів, а за регламентом – це заступники міністрів, перші заступники міністрів. Прийшли, просто послухали і це та імітація, про яку я казав.

У цьому контексті я хотів би сказати, що в роботі нашої Координаційної ради важливе питання моніторингу результатів впливу інститутів громадянського суспільства на рішення влади, на формування державної політики по відношенню до тієї чи іншої категорії відповідного громадянського суспільства. Це суттєвий чинник, який повинен бути в нашій роботі. І ви знаєте, мабуть, ми звикли з пострадянського сприйняття, ще якась інституція, яка повинна, побачивши проблему, побачивши порушення, побачити те, що сьогодні інститути громадянського суспільства ці проблеми мають, вона повинна на цьому загалі прийняти цю інформацію і на рівні Президента України відреагувати.

Мені здається, що реакція Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства на несприйняття контактності з громадянським суспільством і владою – це те, що сьогодні варто було б реалізувати і в нашій поточній роботі. Дякую.

Ставнійчук М.І.

- Спасибі. Почули. І ми перед Вашим ще приходом говорили про необхідність того, щоб наша Рада стала дієвою і справді мала результати роботи, а не імітацію вирішення тих проблем, про які говорять члени Координаційної ради. І я маю намір серйозно організувати роботу цієї Координаційної ради, щоб ми принесли своєю спільною діяльністю користь суспільству, користь державі, іміджу держави у світі.

Шановні колеги, якщо немає заперечень, можливо завершимо обговорення першого питання порядку денного? Так? Я думаю, що нам варто консенсусно узгоджувати результати обговорення і варіанти прийняття рішення. Якщо не буде заперечень, я б просила вас підтримати такий варіант щодо першого питання прийняття рішень. Взяти до відома доповідь, покласти в основу розробки Стратегії державної підтримки розвитку громадянського суспільства та плану першочергових заходів з реалізації Стратегії. І другим пунктом, безумовно, важливо підтримати пропозицію Андрія Васильовича про те, щоб до щорічного звернення до українського народу, яке оголошується на засіданні Верховної Ради, до великої щорічної доповіді Президента України запропонувати Президентові України долучити доповідь про стан громадянського суспільства. Оскільки в таких базових документах, за якими має жити рік держава і суспільство, якраз питання стану громадянського суспільства, питання взаємовідносин влади з суспільством є ключовим. Тим більше на етапі реформ. Так? Немає заперечень, шановні члени Координаційної ради? Спасибі.

Шановні колеги! Якщо не будете заперечувати, перейдемо до другого питання порядку денного. Мова піде про проект Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні і проект плану першочергових заходів з реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства. Вам роздані обидва проекти цих документів. Поки я буду презентувати проект Стратегії і проект плану першочергових заходів, ви матимете можливість ознайомитись більш детально, звірити те, про що я говорю, з тим, що написано в Стратегії – це один момент.

З іншого боку, я б хотіла повідомити вас також про те, що проект Стратегії у нас практично був напрацьований для пропозиції Президентові України ще восени минулого року. Практично з осені минулого року активно з інститутами громадянського суспільства та науковими установами ми працювали над його текстом, над вдосконаленням положень.

Нещодавно, десь місяць назад, ми для ознайомлення в Інтернет-мережі вивісили, в тому числі вивісили на своїх сайтах громадські організації для ознайомлення, для внесення пропозицій. Тому що зрозуміло, що не всі

громадські організації мали можливість працювати безпосередньо з членами робочої групи Координаційної ради. Громадські організації вносили також пропозиції, ми отримали практично 38 звернень у письмовому вигляді, у тому числі і від міністерств і відомств щодо тексту, щодо положень Стратегії, плану першочергових заходів. Серйозно працювали, декілька разів збиралися на серйозні наради члени Координаційної ради для того, щоб напрацювати проект, але я не виключаю, що у вас все одно можуть бути зауваження, застереження і пропозиції щодо змісту. Тому просила б зараз провести серйозну дискусію.

Отже, презентую вам проект Стратегії державної політики розвитку громадянського суспільства в Україні та відповідно проект плану першочергових заходів щодо її реалізації. Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства спрямована на реалізацію в принципі пріоритетів, потреб та завдань державної політики у сфері розвитку громадянського суспільства. Її положення визначають єдиний концептуальний зміст, взаємодоповнювальні механізми щодо створення належних умов для розвитку громадянського суспільства.

Хотіла б звернути увагу, що структурно Стратегія містить 7 наступних розділів:

- Загальні положення.
- Мета та стратегічні пріоритети державної політики.
- Принципи державної політики у цій сфері.
- Ключові завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства та шляхи реалізації.
- Механізми (ми пробували виписати механізми реалізації Стратегії).
- Безумовно, не можна було обійти питання фінансового забезпечення Стратегії.

- І що важливо і принципово було для представників громадянського сектору – це розділ "Очікувані результати". У Стратегії ви бачите, що мова йде про першочергові короткострокові очікувані результати і перспективні очікувані результати, про які ми поговоримо далі.

Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства виходить, зокрема, із необхідності утвердження та забезпечення прав і свобод, гарантії яких закріплені у фундаментальних міжнародних документах. Мова йде і про загальну Декларацію прав людини, і про Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, відповідних протоколів до цієї Конвенції й інших міжнародних документів.

Аналіз розвитку громадянського суспільства в Україні свідчить дійсно про наявність комплексу основних проблем, що є актуальними як для суспільства, так і, власне, для держави. Мова йде про збереження тенденції непрозорості, закритості та бюрократизованості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування замість налагоджування ефективного діалогу з суспільством.

Чинне законодавство створює доволі часто штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства. Механізми

участі громадськості у формуванні, в реалізації державної політики належним чином не реалізується. Податкове навантаження не стимулює діяльність інститутів громадянського суспільства та їх підтримку з боку індивідуальних і корпоративних донорів. Більшість інститутів громадянського суспільства не мають доступу до державної фінансової підтримки та вітчизняної благодійної підтримки, як вони того хочуть на відкритих, конкурсних, рівних засадах.

Потенціали інститутів громадянського суспільства щодо надання соціальних послуг населенню взагалі чи майже не використовуються.

Діяльність інститутів громадянського суспільства характеризується недостатнім рівнем їх інституційної, фінансової і кадрової спроможності. Як підсумок, вітчизняними та міжнародними урядовими організаціями фіксується дійсно низький рівень суспільно значущої добровільної активності громадян.

Представляючи вам Стратегію, однозначно хотіла би вам повідомити приємну інформацію у цьому сенсі. Сьогодні у Верховній Раді України о 15 годині відбудеться засідання профільного Комітету з питань державного будівництва і розвитку місцевого самоврядування. Тут присутні народний депутат України Демчишен Василь Васильович, який очолює робочу групу цього Комітету. Присутня Ємельянова Інна Іванівна – заступник Міністра юстиції України. Ми спільно з інститутами, з представниками громадянського сектору працювали практично упродовж останніх півроку, а можливо й більше, над новою редакцією закону "Про громадські організації". Тепер він буде називатися "Про об'єднання громадян", де практично всі ці тенденції, про які я говорю, значною мірою починають долатися, якщо ми створимо цю інституційну базу.

Доповідаю вам, шановні члени Координаційної ради, що минулого тижня я мала розмову з Головою Верховної Ради України Володимиром Михайловичем Литвином і вже практично здійснений ряд кроків, що у наступний сесійний тиждень Комітет Верховної Ради рекомендує Верховній Раді розглянути проект закону у другому і остаточному читанні, то у Верховній Раді на наступному тижні буде можливість прийняти нову редакцію Закону "Про об'єднання громадян". І це буде добре, і це буде наша спільна перемога.

Однак, разом з тим, дійсно, такі позитивні приклади налагодження ефективної співпраці між органами виконавчої влади, органами законодавчої влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства поки що, на жаль, не є системною практикою. Існує низький рівень взаємної довіри між владою, підприємницькими колами та інститутами громадянського суспільства, які проявляються у відчуженні, замість солідарної відповідальності за стан суспільного розвитку. Низький рівень усвідомлення громадянами механізмів демократії участі та самоорганізації в процесі розв'язання суспільних проблем зумовлений відсутністю дійсно усталеної демократичної практики. І перешкодами розвитку є також несформована громадянська культура. Низький рівень

усвідомлення в суспільстві таких базових понять, як громадянське суспільство, демократія, верховенство права, принцип розподілу влад, узгодження інтересів, толерантність, пошук консенсусу, багатоконфесійність, повага до прав меншин тощо. Досить високим є й рівень суспільної підтримки.

У процесі розвитку громадянського суспільства на шляху утвердження демократії також потребують уваги міжнародні стандарти у цій сфері. Зокрема, рекомендація Ради Європи щодо правового статусу неурядових організацій в Європі і кращі зарубіжні практики. До речі, проект закону про об'єднання громадян практично на 95, а можливо, й більше відсотків враховує рекомендації комітету міністрів Ради Європи щодо дійсно діяльності неурядових організацій. І це серйозне виконання одного із пунктів міжнародних зобов'язань України перед Радою Європи в тому числі.

З метою подолання отих негативних практик, про які я говорю, дійсно ініціюється комплексний підхід до реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства шляхом затвердження Стратегії.

Метою державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є: задоволення інтересів суспільства, захист прав і свобод людини і громадянина, гарантування належних умов для подальшого становлення громадянського суспільства на засадах безпосередньої представницької демократії, широкого впровадження форм демократії-участі, самореалізації та самоорганізації громадян. Демократія участі – нове явища навіть у теорії конституціоналізму в Україні.

Тому для нас дуже важливо сьогодні дати методологію демократії участі. І ми тут серйозно при реалізації Стратегії розраховуємо на співпрацю з науковим сектором і на той досвід, який уже мають інститути громадянського суспільства.

Відтак, головними пріоритетами Стратегії, зокрема, є: сприяння встановлення максимальної відкритості, прозорості, підзвітності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, збільшення соціального капіталу, підвищення рівня взаємодовіри та взаємодії в суспільстві, створення сприятливих умов для утворення функціонування інститутів громадянського суспільства.

Положеннями Стратегії визначається, що державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства ґрунтується на принципах пріоритету прав і свобод людини, верховенства права, рівності, недискримінації, взаємної відповідальності держави і громадянського суспільства для вирішення питань розвитку суспільства та держави, відкритості, прозорості, партнерства та конструктивної взаємодії держави й громадянського суспільства, стимулювання громадської активності. Тож до таких принципів віднесено також як обов'язкові принципи чи засади – залучення інститутів громадянського суспільства до формування та реалізації державної політики, зокрема державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства на всіх рівнях, і невтручання органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування в діяльність інститутів громадянського суспільства, в

діяльність засобів масової інформації і громадських організацій. Спільно відпрацьовували на рівні Закону "Про об'єднання громадян" обмеження можливостей, зокрема і втручання органів, які реєструють громадські організації, відслідковують їх статутну діяльність саме в діяльність громадських організацій. Така діяльність повинна бути приведена у відповідність із порядком, який визначається чи встановлюється законом.

Основними завданнями реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства визначено також у тому числі – приведення національного законодавства щодо діяльності інститутів громадянського суспільства у відповідність із європейськими стандартами.

Цей фактор є надзвичайно важливим. Ситуація полягає в тому, що невідповідність правового середовища стану розвитку інститутів громадянського суспільства спонукає чи призводить до того, що за всіма показниками розвитку громадянського суспільства ми відстаємо від інших європейських країн. Тому що саме правове середовище, наявність нормальної законодавчої бази, відповідно до європейських стандартів, підзаконних нормативних актів, якраз і часто стримує розвиток громадянського руху.

Ви знаєте, що в державі розпочався конституційний процес. Тому конституційне закріплення інститутів громадського суспільства, основ взаємодії з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування в рамках процесу модернізації Конституції України також є одним із пріоритетів чи завдань реалізації Стратегії сприяння становленню та розвитку мережі інститутів громадянського суспільства у різних їх формах, налагодження ефективної взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Дуже важливо говорити про впровадження європейських підходів у питаннях делегування інститутам громадянського суспільства окремих функцій держави щодо реалізації державної політики в гуманітарній соціальних сферах, сприяння благодійній, волонтерській діяльності, іншим формам громадської активності та громадської культури. Стратегія визначає шляхи реалізації. Насамперед, забезпечення організаційних умов для участі громадськості у формуванні реалізації політики на всіх рівнях і здійсненні громадського контролю. Якраз ідеться про той моніторинг, про який всі без винятку виступаючі говорили, – діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, створення економічних стимулів для стабільного функціонування інститутів громадянського суспільства і зміцнення їх економічного потенціалу.

До речі, цим проектом закону про об'єднання громадян дається вперше в Україні право громадським організаціям вести підприємницьку діяльність з метою забезпечення їх статутної діяльності. Так давно працює вся Європа.

Ми, на жаль, не зважаючи на 20 років незалежності, цього варіанту не мали. Принаймні, сподіваюсь на підтримку у залі цього законопроекту.

І, звичайно, дуже важливо, що йдеться також про форми підтримки благодійництва і волонтерства, тому що за проектом закону про громадські

об'єднання в парламенті на розгляді є ще один проект, який ми, сподіваюся, будемо також супроводжувати. Ми почали вже над ним працювати – про благодійництво і благодійну діяльність.

Зверну увагу, що розбудова громадянського суспільства має орієнтуватися на європейські стандарти, неодноразово про це говорила. Зокрема, йдеться про впровадження практики належного врядування, доброчесності, відкритості, прозорості, підзвітності інститутів влади, створення умов для різноманіття суспільних інтересів, у тому числі економічних, екологічних, соціальних, культурних, релігійних і територіальних. Насамперед, Стратегія спрямована на вдосконалення правових механізмів практики демократії участі.

Ось, власне, це ті питання, які б мені хотілося висвітлити окремо.

І зверну увагу, можливо, про це буде говорити Максим Лациба, який є співдоповідачем питання Стратегії та плану першочергових заходів від громадянського суспільства, на питання короткострокових і довгострокових пріоритетів Стратегії. Ми чітко ставимо перед собою конкретні завдання до 2015 року і на більшу перспективу – до 2020 року.

Шановні колеги! Разом із проектом Стратегії вам запропоновано план першочергових заходів. Виходячи із пріоритетів Стратегії, ми і формували декілька складових планів. Йдеться, передусім, про правову складову – це перший розділ плану. Тут ви бачите заходи, які спрямовані на забезпечення супроводження в парламенті тих законопроектів, які сьогодні є у парламенті, з урахуванням рекомендацій Європейської Комісії "За демократію через право", відомої в Україні як Венеціанська Комісія, інших міжнародних організацій, громадських організацій в середині країни.

Далі йтиметься про напрацювання пропозицій щодо внесення змін до цілої низки законодавчих актів у частині формування системи форм демократії участі, насамперед пропозицій до закону про місцеве самоврядування, а також інших законопроектів. Ми будемо говорити про створення робочих груп у складі Координаційної ради, і ви побачите, що практично по кожному з напрямів плану першочергових заходів будуть створені робочі групи. Строки першочергових заходів дуже стислі. Ми реально повинні здійснити комплекс цих заходів у 2012 році. Тому будемо працювати системно, паралельно організовуючи роботу за багатьма напрямами.

Крім створення відповідного правового середовища, важливим є питання підвищення ефективності взаємодії. Тому другий розділ плану першочергових заходів пов'язаний із тими заходами, які виходять на ефективну взаємодію держави з інститутами громадянського суспільства і забезпечення умов співпраці на засадах партнерства та взаємовідповідальності. Йдеться про розробку регіональних цільових довгострокових програм, про узагальнення роботи і функціонування громадських рад, бо це питання імітації діяльності громадських рад, всі ми добре знаємо, присутнє уже тривалий час.

Тому, шановні колеги, будемо дуже детально розбиратися як з тими органами центральної влади, які сьогодні мають (або деякі і не мають) громадських рад, так і з тими громадськими радами, які працюють на регіональному рівні. Я мала розмову з керівником Адміністрації Президента. Це питання найближчим часом буде винесено на засідання Ради регіонів. Поставлено як одне із актуальних питань Президентом України у стосунках влади з суспільством. Ідеться і про здійснення відповідних моніторингових. І ціла низка заходів у цій частині також пов'язана зі складанням, по-перше, з формуванням об'єктивних критеріїв методології моніторингових і безпосереднім проведенням цих моніторингових.

Окремий блок питань, окремий блок пріоритетів – це волонтерство, забезпечення сприятливих умов для благодійництва, надання соціальної допомоги, в тому числі й за рахунок державних коштів, благодійними та іншими громадськими організаціями на місцевому, регіональному рівні. Тому третій блок плану першочергових заходів пов'язаний саме з цими питаннями. Маємо серйозний досвід. Нещодавно відбулася міжнародна конференція благодійників, де напрацьований комплекс рекомендацій для влади, як нам цю роботу організувати.

Четвертий блок, власне, – це те, про що говорила пані Нанівська. Це механізми міжсекторального партнерства – між владою, бізнесом і громадянським суспільством. Тут у нас теж передбачені певні заходи. Будь ласка, якщо є пропозиції, ми готові включити й інші заходи до цього розділу.

Не могли обійти своєю увагою у Стратегії, плані першочергових заходів питання підвищення рівня громадянської і правової культури. Це те, про що говорив Андрій Васильович. Те, про що говорять безкінечно і багато разів, і правильно об'єктивно говорять представники громадських організацій.

Шановні колеги, якщо не будете заперечувати, то надаю слово Максиму Валерійовичу Лацибі як співдоповідачу з цього питання, керівнику програм громадської організації "Український незалежний центр політичних досліджень", а потім перейдемо до обговорень.

Лациба М.В.:

- Доброго дня! Хочу всіх привітати з тим, що сьогодні відбулося проголошення незалежної держави – Карпатської України. Це було 1939 року. Саме сьогодні було ухвалено цією державою Гімн "Ще не вмерла Україна" і Герб "Тризуб". Так що – вітаю. І представники Закарпаття тут. Дякую.

Ну, і це відображає постійне прагнення українського народу до побудови соціальної незалежної правової демократичної держави. А як ми всі розуміємо, демократична держава неможлива без розвиненого громадянського суспільства. Не буває відповідальної влади без усвідомленого вибору громадян. Не буває низького рівня корупції без громадянського контролю, громадських слухань, антикорупційних громадських експертиз тощо. Не можна силами тільки Держспоживстандарту забезпечити

високу якість товарів і послуг без залучення і активної роботи асоціації захисту прав споживачів.

Тому демократична держава і громадянське суспільство – як дві половинки кулі: якщо немає одної (або вона не розвинена), то й куля не може рухатися вперед.

Ми, громадські організації, дуже раді з того, що сьогодні вперше відбувається таке засідання на рівні Адміністрації Президента України, спільного урядово-громадського координаційного органу, який вперше взяв на себе відповідальність за таку роботу, за реалізацію цієї реформи.

Взагалі, як не дивно, ми проаналізували, але команда Віктора Януковича в багатьох питаннях по громадянському суспільству була першою. Наприклад, саме Уряд Януковича в 2004 році ухвалив першу постанову про створення громадських рад і запровадження консультацій з громадськістю. Саме Уряд Януковича вперше в 2007 році ухвалив концепцію сприяння розвитку громадянського суспільства, яка фактично запровадила цю політику. Віктор Янукович – один із багатьох керівників країн СНД, фактично перший, який підписав декларацію міжнародної ініціативи "Відкритий Уряд". І зараз Адміністрація Президента активно готує нові, європейського зразка, базові закони про громадські організації, про благодійність, благодійні організації.

Однак створення сприятливого клімату для росту громадянського суспільства потребує спільних зусиль дуже багатьох органів – як центральної державної влади, так і місцевого самоврядування, громадських організацій.

На жаль, Секретаріат Кабінету Міністрів, який досі начебто опікувався цими питаннями, не справляється з поставленими завданнями. І особливого поступу не відбувалося в цій політиці. Тому дуже добре, що питання було порушено на такому високому рівні.

Нам дуже важливо мати чіткі цілі й заходи спільної роботи. Дуже добре, що Стратегія державної політики з питань сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні і план першочергових заходів з її виконання дають відповідь на ці питання. Ті громадські благодійні неурядові організації, які були залучені до консультацій, загалом сприймають ці документи, підтримують і, слава Богу, дуже багато було пропозицій враховано.

Стратегія загалом носить прогресивний характер, хоча, звичайно, і компромісний, тому що формувалася різними суб'єктами, але, все-таки у ній є дуже правильні важливі завдання. А саме:

приведення національного законодавства щодо діяльності громадянського суспільства у відповідність із європейськими стандартами;

налагодження ефективної взаємодії ІГС з органами виконавчої влади, – реальної практики, а не тільки механізмів, документів;

впровадження європейських підходів з питань делегування громадянському суспільству функцій держави в гуманітарно-соціальній сфері. Наприклад, 60 % соціальних послуг в Німеччині надаються неурядовими організаціями, які замовляються за кошти федерального

бюджету – це одна із найкращих соціальних систем захисту. Тобто головним виробником соціальних послуг є неурядові організації.

Дуже важливо, що тут є і підтримка форм місцевої демократії, – створення системи ресурсного забезпечення сталої діяльності інститутів громадянського суспільства. І дуже добре, що Уряд Азарова в минулому році зробив перший крок, ухваливши постанову про порядок проведення конкурсів проектів для неурядових організацій. Єдине, правда, що він діє тільки для молодіжних організацій і творчих спілок. Треба розширювати дію даної постанови й на інші організації, які мають відповідну державну підтримку. І тут якраз страждають у першу чергу багато в чому організації інвалідів. Із 46 організацій, які в минулому році подавали пропозиції з підтримки їхніх ініціатив, в цьому році Міністерство підтримало тільки 21 організацію.

Хочу сказати вам, що Указ Президента, який створив Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства, скажемо так, був дуже сприйнятий обережно і, я би сказав, з певною недовірою в середовищі неурядових організацій. Тобто були реальні такі побоювання. Можливо, в чомусь вони залишаються й досі: чи це буде реальна робота, реальна реформа, чи це буде такий піар для преси? Але ми раді. Як ми бачимо, була побудована робота над Стратегією, над документами щодо плану першочергових заходів головою Координаційної ради Ставнічук Мариною Іванівною і її командою. Вона показує, що нас чують, наші пропозиції готові сприймати. Вони знаходять відображення в текстах. Тому, слава Богу, напрацьовується якийсь певний кредит довіри у взаємній роботі.

У результаті запровадження Стратегії та плану заходів інститути громадянського суспільства очікують реальних результатів. Тобто ми дуже хочемо, щоб, як зазначено, до 2015 року було створено сприятливе правове середовище для ІГС.

Що це означає? Це означає, що громадяни легко і швидко можуть піти і зареєструвати громадську організацію, благодійну організацію. Якщо ми зараз візьмемо, наприклад, прайс будь-якої юридичної компанії, то написано, що реєстрація товариства з обмеженою відповідальністю коштує 2-3 тис. гривень, реєстрація всеукраїнської громадської організації – 8-9 тисяч гривень. Ринок дає реальну ціну складності процедури і неформальних платежів, які необхідно здійснювати для того, щоб зареєструватися. Ось право на свободу об'єднання. Для того, щоб громадяни могли в ці неурядові організації достатньо легко залучати благодійні пожертвування від підприємств, від громадян. Ми хочемо, щоб налагодилася реальна практика і механізми взаємодії органів влади, органів місцевого самоврядування і громадян. Ми хочемо, щоб існували реальні механізми, через які влада може через конкурс або державні закупівлі залучати соціальні послуги неурядових органів до вирішення тих чи інших соціальних проблем. Це треба самій владі, і її представники часто про це самі говорять.

Завершуючи свій виступ, хочу процитувати Джона Кеннеді, який сказав, що "зусилля тільки одного уряду завжди замало. Зрештою, люди самі

повинні допомогти собі". Я сподіваюся, що робота нашої Координаційної ради, робота із виконання Стратегії і плану заходів допоможе об'єднати зусилля і Уряду, і громадськості. Зараз один із найбільш успішних урядів Європи – це британський Уряд Девіда Камерона. Він реалізовує взагалі стратегію, доктрину великого суспільства, суть якої полягає в тому, що держава і уряд мають поділитися відповідальністю з суспільством за стан справ в суспільстві і разом реалізовувати реформи, вирішувати соціальні проблеми. Ще мені дуже подобається одна фраза, яка була популярна у Франції в 60-х роках: "будьте реалістами – вимагайте неможливого!" Мені здається, що ще рік тому мало хто вірив, що така Координаційна рада при Президентові Януковичу може існувати. Мені здається, що і досі багато хто не вірить, що при Президентові Януковичу можливий демократичний і європейський закон про громадські організації, не вірили, що може бути закон про доступ до публічної інформації, який зараз входить в десятку найкращих в світі. Тому я вірю, що це можливо. Я пропоную, давайте всі разом це зробимо!

Дякую.

Ставнійчук М.І.:

- Спасибі, шановний колего, за ваш виступ. Нам приємно, що громадянське суспільство позитивно оцінює діяльність Президента України, а також його діяльність у свій час на посту Прем'єр-міністра. Зрозуміло, що на посту Глави Держави, тим більше у таких важливих питаннях, проявляються відповідні позитивні ініціативи Президентом України.

Шановні колеги! Я переконана, що у цих питаннях ми є і будемо партнерами з Урядом. Я знаю, що на одному з останніх засідань Кабінету Міністрів України Прем'єр-міністр України Микола Азаров серйозно говорив про проблеми громадянського суспільства, про залучення інститутів громадянського суспільства до надання соціальних послуг. Причому закликав так само, як і ми сьогодні, до серйозного діалогу, до серйозної співпраці. Профільним Міністром у питаннях налагодження стосунків Уряду з громадянським суспільством є Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України Близнюк Анатолій Михайлович. Ми не один раз з цього приводу мали розмови. Сподіваюся, що будемо й надалі працювати спільно. Вас запрошую до слова.

Близнюк А.М.:

- Дякую, Марино Іванівно. Хочу привітати всіх присутніх і всіх членів Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства. Оскільки тут цитували багато, то і я хотів би сказати таке, що свого часу була не тільки теза, а ціла програма партії КПРС, – "нынешнее поколение будет жить при коммунизме. Это давно "кануло в Лету". Но ничего не исчезает бесследно и не появляется из ничего – это уж точно. С момента, когда его только провозгласили, будет работать всегда". Тому ми з вами можемо зробити тільки те, що ми зробили з вами. Ось Лібанова на останньому засіданні

Уряду, на якому був присутній Президент, наводила такі факти, які ми повинні аналізувати і не тільки про них говорити, що вони є, а й робити зовсім конкретну справу для того, щоб вирішувати ті питання і ті проблеми, які у нас є. Імітація може бути тільки тоді, коли ми самі це робимо, самі це імітуємо, а не говоримо правду.

Уряд, про що говорив Прем'єр-міністр, дійсно готовий співпрацювати з громадянським суспільством, і не тільки співпрацювати, а й ініціювати конкретні пропозиції для того, щоб вирішувати питання проблемні, які у нас зараз є.

З урахуванням того, що говорили виступаючі, я собі занотував декілька питань. Ми кажемо про реформи і робимо їх. Є перший етап адміністративної реформи. А суспільство це підтримує? Скажемо, що ні. А ми зараз кажемо про реформу місцевого самоврядування. А люди розуміються з цих питань з початку і до кінця? Ні! І тоді ми самі собі повинні задати ці запитання – а що ж ми повинні з цим робити?

Андрій Васильович сказав у доповіді, і я згоден, що доповідь – це база. Те, що робить Лібанова й інші, у кого є ці напрацювання – це повинно з'єднатися в єдине, що може бути використане нами як платформа, як база. Найголовніше – це підтримка людей. Ми багато говоримо про міжнародний досвід. Багато працює у нас в державі організацій. Вони дуже багато роблять для впровадження європейських стандартів. А як ми їх реалізуємо? А ніяк! Ми більше про це говоримо. Був запропонований і розроблений конкретний законопроект про енергоефективність. Для нас це актуально? Дуже актуально! А що ми зробили? Ми проголосили дуже багато гарних, потрібних моментів, а коли приходимо до реалізації, то там немає нічого живого. Так хто займається імітацією? Так ми самі і займаємося!

Тому Міністерство є тим майданчиком, де можуть ці громадські організації, всі донорські організації співпрацювати разом з Міністерством. Ми готові підтримувати, ініціювати і разом з вами працювати для того, щоб вирішувати ті питання, які ми самі перед собою ставимо.

Ще одна теза. Чи це якась робота чи піар? Це ж залежить від нас! Дивлячись на всіх, хто тут сидить, нехай залишиться риторичним це питання. Кожен собі нехай відповість, навіщо він сюди прийшов: щоб щось зробити, почути і надалі реалізувати в межах своїх повноважень чи ініціатив? Чи послухати і завтра забути, а потім сказати, що хтось винуватий, що не вирішується в державі це питання? Тому я пропоную співпрацювати і впевнений, що ми зможемо вирішити всі питання, які самі перед собою ставимо. Ті пропозиції, які є по Стратегії і по конкретному плану дій, треба приймати, як кажуть, у парламенті "у першому читанні", з урахуванням зауважень, які тут будуть. Їх треба врахувати і приймати як план наших дій.

Я від Міністерства ще раз наголошую на тому, що Міністерство є базовим елементом у цій роботі. Це не мої слова, а це мої повноваження як Міністра.

Ставнійчук М.І.:

- Дякую, шановний пане Міністре! Перший заступник Міністра юстиції Ємельянова Інна Іванівна має слово.

Ємельянова І.І.:

- Дякую, шановна Марино Іванівно! Перш за все я б хотіла привітати всіх учасників шановного зібрання, всіх членів Координаційної ради і всіх запрошених.

На початку своєї промови хотіла б також висловити велику впевненість, а не тільки сподівання, що робота цієї Координаційної ради дійсно буде не декларативною, вона буде не на папері. Я це відчуваю від початку цього засідання. Я абсолютно впевнена, що саме на чолі з Мариною Іванівною вона покаже свою ефективну роботу.

Ті завдання, які стоять перед Координаційною радою, ми розуміємо, надзвичайно амбітні і надзвичайно важливі. Якщо говорити, в першу чергу, про Стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства і те, що в розвиток цієї стратегії ми маємо на майбутнє напрацьовувати щорічні плани заходів щодо впровадження її в життя, ці кроки мають бути системними, послідовними. Звичайно, тільки злагоджені спільні дії інститутів громадянського суспільства і влади дадуть ті позитивні результати, на які очікує наше суспільство, на які очікує наша держава.

Аналіз стратегії, а особливо аналіз плану, свідчать про те, що на сьогоднішній день, якщо подивитись ту нормативно-правову базу, яка перебуває в тому числі на розгляді у Верховній Раді, говорить про те, що в державі робиться дуже багато кроків задля того, щоб інститути громадянського суспільства надалі розвивалися в демократичних умовах, щоб вони не відчували себе залежними від зловживань представників влади ні в питаннях реєстрації, ні в питаннях здійснення підприємницької діяльності.

Багато питань сьогодні тут порушувалося. Я собі їх також помітила і ще раз хочу під кутом цих порушених питань подивитися на нову редакцію закону, який уже має нову назву – не "Про громадські організації", а "Про об'єднання громадян", щоб ми дійсно запровадили прозорий механізм у питаннях реєстрації. Це сфера відповідальності саме Міністерства юстиції і реєстраційної служби, яка перебуває у сфері координації Мін'юсту. Дуже прикро мені як представнику цього Міністерства чути про певні негативні приклади. Ми зробимо все максимально можливе задля того, щоб нормативна база давала змогу розвиватися інститутам громадянського суспільства.

Що стосується розвитку такої важливої складової, як участь громадянського суспільства у виборчому процесі. Цей рік буде надзвичайно відповідальним і важким. Це вибори до Верховної Ради. Хочу сказати як член робочої групи, яка працювала по підготовці нової редакції проекту виборчого закону, що в цій складовій особлива увага приділялась також і участі громадських організацій як спостерігачів за виборчим процесом, зрівнюванню прав як вітчизняних, так і закордонних громадських

організацій. Це викликало дуже велику полеміку під час обговорення. Дуже сподіваюся, що інститут громадянського суспільства займе активну громадянську позицію під час виборчих перегонів.

Що стосується питання оподаткування, то це не сфера відповідальності Міністерства юстиції. Але я думаю, що тут треба теж дуже обережно і виважено підходити до цієї складової з тим, щоби з одного боку створити сприятливі умови для тих, хто дійсно хоче розвиватися, хоче допомагати, і встановити законодавчі перепони тим, хто хоче зловживати законом і використовувати ті чи інші пільги задля непрозорого ведення господарської діяльності.

Я хочу подякувати всім, особливо представникам громадянського суспільства, які повірили на сьогоднішній день представникам влади, повірили в те, що вони відверті в тому, що хочуть змінити ситуацію в нашій державі. Хочу як представник Міністерства юстиції абсолютно відверто сказати, що ми відкриті до нашої спільної роботи і що Мін'юст зробить все від нас залежне задля того, щоб у нас дійсно з'явилася така нормативно-правова база, яка б дійсно дала змогу громадянському суспільству розвиватися і допомагати органам влади в реалізації державної політики.

Дуже дякую і всім бажаю успіхів і наснаги.

Ставнійчук М.І.:

- Дякую, шановна Інно Іванівно, за ваш слухний виступ. Ви правильно порушили проблему стосовно органів реєстрації, бо це одне із болючих питань, яке досі не вирішено на засіданні робочої групи з підготовки проекту. Це якраз відсутність позиції Міністерства юстиції щодо того, які органи на місцях і де конкретно мають реєструвати громадські організації. Тому це питання одне із проблемних, Василь Васильович сьогодні виносить безпосередньо вже із робочої групи на засідання комітету. Нам тут потрібен принцип правової визначеності. Ми дуже просимо Міністерство юстиції, щоб воно визначилося, хто конкретно і де саме буде реєструвати, щоб людям було абсолютно зрозуміло, куди їм звертатися і які документи подавати. Але про це ми поговоримо пізніше. Спасибі вам, що у вас є позиція, бо якраз це серйозна проблема. Про це будемо говорити на комітеті, так, Василю Васильовичу?

Шановні колеги! Сергій Пилипович Татусяк – голова Вінницької обласної ради. Прошу до слова.

Татусяк С.П.:

- Вельмишановна Марино Іванівно, шановні колеги!

Перш за все я щиро вітаю рішення Президента України Віктора Федоровича Януковича про створення Координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства. Переконалий, що тільки сильній владі потрібне сильне громадянське суспільство.

Користуючись нагодою, я хотів би привітати всіх учасників першого засідання, подякувати за можливість виступити, висловити бачення представників органів місцевої влади Вінниччини і висловити спільну думку.

В Україні чимало зламано списів навколо стратегії та перспектив державного розвитку. Але сьогодні ми єдині в думці, що лише громадянське суспільство може стати надійною запорукою для розбудови дієвої демократичної держави. Я завжди був прихильником розбудови і розвитку громадянського суспільства. Де б я не працював, чи в виконавчій владі, чи в місцевому самоврядуванні, для мене дуже відповідально брати участь якраз в такому заході і в такому органі, який буде платформою для налагодження подальшої співпраці між владою та громадянським суспільством з метою впровадження реальних реформ в країні, розвитку демократії, захисту громадянських прав і свобод.

Я впевнений, що рада стане хорошим зворотнім зв'язком між владою та громадськістю в тому, що ті рішення, які будуть напрацьовуватись у нас, будуть інструментом у виробленні підходів і здійсненні державної політики з боку представників Уряду, наукових кіл та членів інститутів громадянського суспільства. Це буде слугувати містком між Президентом та громадськими організаціями. Тим більше, що в даному аспекті у нас дуже багато питань.

Сьогодні виступаючі акцентували увагу особливо на питаннях реєстрації громадських організацій. Я вчора з Єфименком говорив. Ми створили євро-регіон "Дністер". За рішенням підсиленої угоди між Урядом Молдови і Урядом України вирішили зареєструвати цю громадську організацію. Тут стільки проблем. Це ж міжнародна організація. Це дві країни. І тут проблеми, ми їх сьогодні не вирішили.

Я не буду давати характеристики тим можливостям, де сьогодні виконавча влада елементарно може відмовити в реєстрації громадської організації. Але радує те, що ті механізми, які ми вже напрацювали, про що говорила Марина Іванівна на засіданні в комітеті, де я від асоціації районних і обласних рад якраз підтримую та відстоюю ті ініціативи, які приходять від органів місцевого самоврядування. Я впевнений, що вони будуть реальними і дієвими, але нам потрібно відстояти і переконати сьогодні парламентарів в цьому.

Я хочу вам сказати, що якраз Вінниччина стала першою у створенні громадської ради при обласній раді. Ми створили таку громадську раду ще в 1998 році, яка на сьогодні ефективно працює і є тією структурою, яка разом з органами місцевого самоврядування, обласною радою, районними радами запроваджує цей механізм. Від природи властиво представницькому органу влади контролювати ефективно використання державних коштів в бюджеті, який затверджує рада, і в тому числі в плані соціально-економічного розвитку. Те, про що сказав Андрій Васильович у своїй промові, що громадські організації це представницький орган, вони в своїх діях повинні разом об'єднувати зусилля, набагато ефективнішими бути, діяти і також за ними контрольна функція. Для нас надзвичайно важливо, що сьогодні отой

діалог, який розпочався задовго до нашої роботи, ми вже провели не одне засідання у Вінниці і обговорювали ту стратегію, яка сьогодні роздана. У нас ще є матеріали, робочий план, який запропонований. Відповідально заявляю, ми дійшли до територіальних громад, організуємо круглі столи на рівні районів за участю рад, виконавчої влади і громадських організацій. Ми розуміємо цей процес, наскільки він важливий. Чому так? Може тому, що Вінниччина сьогодні має хороші контакти з партнерами за кордоном, а їх сьогодні більше 15 угод тільки на рівні Польщі та адміністративно-територіальних одиниць Вінницької області. Це контакт на рівні влади, громадських організацій, і ми бачимо, наскільки там дієві громадські організації. Вони є по повному праву контролерами і збудниками спокою влади.

Я хотів би, щоб оті механізми, які напрацьовані вже в нашій співпраці, стали платформою для подальшої роботи громадських організацій. Надзвичайно важлива робота, яку ми сьогодні проводимо на Вінниччині, це і міжнародні контакти. Завдяки отим контактам, які ми маємо в Європі, ми якраз в минулому році стали повноправними членами Асамблеї європейських регіонів, де підхід саме такий, з хорошим настроєм, щоб всі ті напрацювання, які є в Європі, перенести нам на український ґрунт і ефективно використовувати. І я бачу, що складається така позитивна динаміка. 7 засідань Ради регіонів проводив Президент України Віктор Федорович Янукович, ні на одному засіданні не було такого, щоб він не акцентував увагу на співпрацю з громадськими організаціями. І я впевнений, що велика роль належить громадським інститутам і організаціям. Наскільки будуть вони активні, але влада мусить допомагати, особливо що стосується фінансування різних проектів. Це є ненормально, коли сьогодні з бюджету не виділяються кошти для громадських організацій на різні проекти. Весь цивілізований світ живе за такими формами роботи. І я впевнений, що вже в нашому проекті закону, який ми напрацьовуємо, це буде мати місце. Ми повинні відстояти та переконати депутатів і Уряд, обов'язково така підтримка мусить бути. Це завдання влади, якщо влада вболіває за день завтрашній, для того, щоб ефективніше працювала на кожному рівні.

Я хотів би сказати, ще про один важливий аспект нашої діяльності. Ми вперше за участі громадських організацій розпочали напрацювання стратегії розвитку Вінницької області на період до 2020 року. І розпочали цю роботу таким чином, що залучаємо практично всі громадські організації та всіх жителів наших територіальних громад. Ми розпочали цю роботу безпосередньо з рівня кожної територіальної громади. Ми бачимо, наскільки ефективно, якщо знайти механізми, ми можемо сформулювати на перспективу план дій кожної територіальної громади, долучили до цієї роботи учнівське, студентське самоврядування і громадські організації.

Які форми? Написання твору "Яким ти бачиш свою громаду", унікальні ідеї від громадських організацій. Як би не збиралися представники органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, але та ініціатива, яка на місцях від людей надходить, вона може бути продуктивніша, ефективніша.

Але наше завдання, завдання влади - все-таки знайти інструмент, з яким можна було б йти до людей.

Я впевнений, що наша робота буде ефективна, продуктивна. Тому що той кадровий, інтелектуальний потенціал, який тут сьогодні присутній, він дає впевненість в ефективності нашої роботи.

Я дякую.

Ставнійчук М.І.:

- Сергію Пилиповичу, насправді Вінниця – це флагман у питаннях демократії. І дуже важливо той позитивний досвід, який має Вінницька область, який акумулюється сьогодні в асоціації, очолюваній Сергієм Івановичем Черновим, поширити на всю Україну. Ми про це також будемо говорити і будемо думати, як це робити.

Шановні колеги! Є ще декілька осіб, які виявили бажання взяти участь в обговоренні Стратегії. Мова йде про Тетяну Геннадіївну Яцків – керівника програм правової підтримки громадських організацій, Центр громадської адвокатури зі Львова. І мають намір виступити Андрій Крупник – голова Всеукраїнської асоціації сприяння самоорганізації населення, Олександр Сергійович Шнипко – представник Міністерства фінансів і голова Донецької обласної державної адміністрації – Андрій Володимирович Шишацький. От власне, це ті люди, які виявили бажання. В межах регламенту прошу коротко виступити. І ще пан Піцик хоче. Будь ласка, прошу.

Яцків Т.Г.:

- Доброго дня всім, колеги!

Дякую за слово. Ми насправді давно очікували такого системного і комплексного путівника для дій органів влади щодо створення умов для розвитку громадянського суспільства. Ми саме говоримо про комплексний і системний підхід, тому що ми бачимо, – є різні органи влади, які відповідальні за певні питання. Є різні проекти нормативно-правових актів, яких потребує розвиток громадянського суспільства. Тому дуже великий прогрес в тому, що це нарешті зібрано разом, зібрано комплексно і системно. В тому числі, це ряд важливих законопроектів про громадські організації, про благодійні організації, про посилення участі громадянського суспільства в прийнятті рішень на місцевому рівні. І вони вміщені в цьому плані. Очевидно, що є дуже багато інших актуальних питань, які не увійшли в цей план. Можемо теж про них говорити окремо. Це і громадська антикорупційна експертиза, це доступ до публічної інформації і ряд інших. Тому ми повинні собі теж ставити певні вимірні кількісні і якісні показники.

В тому числі, якщо говорити про якісні показники, ми повинні розуміти, що за кожним цим пунктом і номером законопроекту стоїть його зміст. Який зміст цього законопроекту буде, які рішення будуть там вміщені, яке буде правове регулювання, багато в чому залежить від нас. І це дуже велика і важка робота. Той же приклад законопроекту про громадські

об'єднання, який вже згадувався. Дійсно, пророблена велика робота, є плюси, є мінуси. Про це ми теж повинні говорити.

Завдяки участі Адміністрації Президента, коли представники Адміністрації – Марина Іванівна, Кулик Віталій Олександрович ходили разом з представниками громадської групи та "пробивали" окремі питання, які потрібно включити в законопроект, це було дуже позитивно, і це посилювало голос громадськості в очах тих, хто приймає рішення.

Але звичайно, що є і мінуси. Та сама реєстрація, той самий проблемний пункт, який визнаний не тільки громадськістю, але і в рішенні Європейського суду проти України. Тому ми це повинні врахувати і нарешті виправити. Можливо, це виправить практика, можливо, знову ж таки, судова практика, а можливо, будуть внесені відповідні корективи в законодавство. Тому, якщо говорити про змістовну роботу, то слід бути готовим до великої роботи, до консультацій, до участі в робочих групах, кабінетної роботи і спільного вироблення позицій. Тому що, дійсно, змінюється певне правове регулювання і його завдання не змінити сам закон. Його завдання змінити зміст таким чином, щоб він сприяв розвитку громадянського суспільства. Тому бажаю всім плідної роботи.

Дякую.

Ставнійчук М.І.:

- Тетяно Геннадіївно, я зверну увагу на проект закону "Про мирні зібрання". В плані це на першій сторінці. Ми дійсно виклали цей закон з урахуванням рекомендацій Венеціанської Комісії та Комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права, який в парламенті є під №6450, але розкритикований громадськістю в цент, і виходимо з того, що для пришвидшення законодавчого процесу треба брати та готувати до другого читання закон, наявний в парламенті, але пріоритет віддається тим законопроектам, які мають позитивні оцінки Венеціанської Комісії у цьому питанні. Тобто ми підходили не чисто формально до тих моментів, які на сьогодні є.

Шановні колеги! Будь ласка, прошу. Шнипко Олександр Сергійович – директор департаменту фінансів соціальної сфери Міністерства фінансів України.

Шнипко О.С.:

- Дякую, Марино Іванівно. Шановні колеги!

Я хотів би доповісти, що не дивлячись на те, що жодної пропозиції Міністерства фінансів до плану і проекту Стратегії не враховано, невеличкий коментар слід надати.

По-перше, ми проводимо відповідну роботу. Це робота щодо співпраці з громадськими організаціями. Це і громадська рада, і постійно діюча вже другий рік спільна робоча група з галузевими профспілками, їх 28, і з 17 об'єднаннями роботодавців. Тобто на будь-якому етапі бюджетного процесу, а він має зараз трирічний характер - рік державний бюджет і два роки

прогноз бюджетних показників, ми опрацюємо проект основних напрямів бюджетної політики на наступний рік з громадськими організаціями. Це по-перше.

По-друге. Стосовно того, що не фінансується більшість громадських організацій. Я хотів би наголосити, що 87 статтею Бюджетного кодексу передбачено фінансування громадських об'єднань мистецтва, культури, громадських об'єднань інвалідів, ветеранів, які мають статус загальноукраїнських. Я хочу навести показники. В цей рік передбачено 22 організаціям інвалідів і 22 організаціям ветеранів збільшення обсягу фінансування на 25%. Натомість слід зазначити, що ветеранських організацій з 2007 року збільшилось удвічі. Я не беру навіть організацій у сфері культури.

Тепер щодо того, що Кабінет Міністрів в листопаді минулого року прийняв порядок проведення конкурсу з визначення програм, які пропонуються громадськими організаціями і на цей рік передбачено на ці цілі на третину більше, 10 млн. + 3 млн. на об'єднання "Сузір'я", яке займається космічними і авіаційними проблемами. Тобто, більше ніж у минулому році. Йде як розширення, так і збільшення кількості. В конкурсі буде приймати участь 68 організацій із 137 проектами з трьох головних напрямів загальнонаціональних програм. Це, по-перше, боротьба і лікування СНІДу. Це національний план імплементації Конвенції з прав дитини. Це державна програма 2007-2015 рр. "Молодь України". Тобто, робота відповідно проводиться.

Далі. Наші пропозиції стосовно необхідності удосконалення забезпечення відкритості, прозорості діяльності органів державної влади, публічності, прийняття нових проектів рішень, доступу до інформації.

Шановні колеги, в умовах жорсткої адміністративної реформи скорочення біля 60 тис. чиновників лише центральних органів, їх територіальних підрозділів в минулому році, це перший етап адміністративної реформи, був прийнятий закон "Про доступ до публічної інформації". І не дивлячись на це значне скорочення, скажімо, нашого Міністерства на третину, ми дуже добросовісно готуємо матеріали, бо 450 народних депутатів мають отримати в 10-15-30 днів інформацію, а 30 млн. активного населення протягом 5 днів. Так от, ми добросовісно пишемо магістерські роботи, дипломні роботи для бакалаврів. Ми даємо матеріал, як філіал наукових бібліотек, для дисертаційних досліджень. Люди вчасно пишуть. Їм потрібно це для дисертаційного дослідження, тому ми і пропонували, що це вже є, це вже в законодавчому полі вирішено і мабуть дублювати цього не потрібно.

І нарешті, стосовно плану. В цьому плані є декілька конструктивних моментів. Скажімо, підпункт 2 пункту 5: підготувати, подати в установленому порядку пропозиції стосовно забезпечення делегування інститутам громадянського суспільства окремих повноважень щодо реалізації державної політики у гуманітарній та соціальній сфері.

Пункт 7: внести пропозиції щодо запровадження механізму державного замовлення на надання інституту громадянського суспільства окремих послуг, зокрема соціальних, на конкурсних засадах.

Шановні колеги, виконавцем і там, і там є Кабінет Міністрів України. Але як Кабінет Міністрів може знати, які структури, які громадські організації і що делегувати, і що надати? Мабуть слід записати, що в складі виконавців – це ініціативні громадські організації, які нададуть претензії на свою участь у формуванні державної політики. Має бути якась експертна система відстеження реальності їх потенціалу і вже потім настає черга Кабінету Міністрів, який буде погоджуватись з цим делегуванням.

Шановні колеги! І ще одне. Я повністю згоден з тим, що в галузі соціальної політики дійсно нечувана можливість роботи для громадських об'єднань. Зокрема, я хотів би сказати, що там, де ми кажемо про суспільне телебачення, про відповідні законопроекти з розроблення. Скажімо, розробляється законопроект, де можуть працювати громадські організації стосовно того, щоб припинити корупцію з надання для чорнобильців обов'язковості прив'язки через державну закупівлю відвідувань відповідних санаторіїв, лікувальних заходів замість того, щоб надавати їм відповідні ваучери. Зараз цей законопроект підготовлений, і люди будуть отримувати адресну допомогу і відповідно громадські організації зможуть на цьому перехідному етапі сказати і своє слово.

Дякую за увагу.

Ставнійчук М.І.:

- Шановний Олександр Сергійовичу! Єдине, що хотіла сказати, що стосується податкової, бюджетної політики в сфері сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства, у нас з вами буде ще велика теоретична і практична дискусія.

Тому я б так зараз категорично не заявляла б. Якраз щодо 38 млн., які виділені на реалізацію чи використання окремими громадськими організаціями, якраз і є найбільші претензії громадянського сектору щодо закритості, непрозорості розподілення цих коштів. Тому давайте так категорично, даючи пропозиції, все-таки думати про те, як нам шукати спільну мову і робити конкурсні засади відкритими і прозорими. Бо тут присутні ті, хто знають добре проблеми з самого низу до самого верху. Розумієте?

І надалі я б попросила заступника Міністра бути присутнім на засіданні Координаційної ради. Тому що Координаційна рада при Президентові України має персональний склад, тут ніхто замість когось не приходить. Міністр має час, значить і заступник Міністра відповідного міністерства теж може прийти.

У нас тут не прирікання, я просто Вам кажу, що надалі давайте будувати стосунки, а що стосується Ваших зауважень, так вони враховані. Той пункт, про який Ви говорите, він вилучений на Вашу пропозицію і не формується в такій редакції, яку Ви цитуєте.

Далі. Андрій Крупник – голова Всеукраїнської асоціації сприяння самоорганізації населення, по суті Стратегії, прошу, будь ласка.

Крупник А.С.:

- Спасибо, Марина Ивановна. Первое, что хотел бы отметить, чтобы стиль, с которым готовилось это заседание, создавалась эта Рада и готовились документы, сохранился. Стиль, подразумевающий открытость, восприимчивость и толерантность.

Что касается толерантности, сегодня это слово прозвучало из Ваших уст, Марина Ивановна. Но, к сожалению, в самой Стратегии его нет. Я предлагал, чтобы одним из принципов деятельности или государственной политики было слово "толерантность". Потому что у нас слишком много борьбы.

Что касается финансирования. Как-то так очень скромно шестой раздел на две строчки – "Стратегія реалізується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел". Ну, давайте же дальше, друзья, скажем о механизме, а механизм такой – "для чого в державному та місцевих бюджетах передбачено фінансування заходів з реалізації Стратегії, обсяг якого відзначається у залежності від конкретних заходів, які містяться у щорічних планах реалізації цієї Стратегії". Если мы планы составляем, значит, мы сразу будем иметь представление, сколько денег, куда надо направить и заложить в соответствующие бюджеты. А иначе оно так может и повиснуть.

Еще один вопрос., что у нас создана хорошая законодательная база для участия "громадськості", но это касается коммерческих органов. И, к большому сожалению, вся эта нормативная база является только рекомендательной, как здесь правильно указано. Поэтому в Стратегии необходимо как можно больше распространить механизмы, уже сформированные для органов исполнительной власти, на органы местного самоуправления, на то самое корневище демократии в котором формируется гражданское общество.

И последнее, что я хочу сказать. Представлено в Координационном совете сегодня всего 8 из 27 регионов. Может толкнуть остальные 20, то есть они вообще не причастны к этой работе. Есть предложение, чтобы координационные советы по способствованию развитию "громадянського суспільства" создавались на уровне областном, на региональном уровне под "керівництвом голів" облгосадминистраций. Потому что сегодня "громадські ради" – это совершенно другая институция. Представители "громадських рад" могли бы войти в состав этих координационных рад. Тогда и у вас, в Администрации Президента, и у них будет повод для того, чтобы этим вопросом заниматься предметно.

Дякую за увагу.

Ставніччук М.І.:

- Дякую. Щодо принципів, то я думаю, що є сенс врахувати цю пропозицію. Так, шановні члени координаційної ради? Важливо. Принцип толерантності, прийняття рішень і так далі, то це треба обов'язково врахувати.

Щодо органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування. Тут є певна правова така "вилка", тому що Стратегія затверджується Указом Президента України. І зрозуміло, коли йдеться про органи виконавчої влади тут Президент, як Глава держави, дає певні межі, певні пріоритети, певний орієнтир для діяльності.

Що стосується органів самоврядування, то у нас немає централізованого місцевого самоврядування, я хотіла б вам звернути увагу. Тому наша Стратегія обережно використовує саме підхід до системи місцевого самоврядування існуючої. І зрозуміло, що методики, практики мають бути поширені. Другий розділ стосується плану зокрема, якраз тих законодавчих актів і тих методик, які будуть пов'язані з місцевим самоврядуванням, але текстуально у нас є певна складність. Тому що, все-таки, революційна доцільність це класна річ, але всі заходи, які здійснюються Главою держави, мають ґрунтуватися виключно на конституційних повноваженнях Глави держави враховувати принцип розподілу влади в суспільстві.

Шановні колеги, підтримаєте такий підхід до редагування, так?

Андрій Володимирович Шацький – голова Донецької обласної державної адміністрації.

Шишацький А.В.:

- Доброго дня, шановна Марино Іванівно, шановні колеги! В Донецькій області щорічно, і цей рік не виняток, фінансуються ініціативи громадських організацій через конкурс міні та міди проектів. І в цьому конкурсі беруть участь виключно громадські організації або об'єднання громадян. Четвертий рік, і не менш як 10 мільйонів щорічно виділяється на ці конкурси. Є наглядова рада. Це публічно.

Але хотів повернутися до Стратегії. Кілька зауважень. У Стратегії, і я цим стурбований, відсутня навіть гадка про вимоги з репрезентативності громадських органів. Особливо для включення їх в оці громадські ради. В тексті багато наголошується на взаємній відповідальності влади і громадських інституцій, отак без стратегій. Але, якщо контроль діяльності влади йде такою червоною стрічкою крізь документ, то контроль за діяльністю інститутів громадських суспільств надруковано за так званим європейським механізмом, і все. Не маємо її розшифровки, а треба було б сказати і про прозорість громадських інституцій, насамперед джерела їх фінансування з визначеннями і оприлюдненнями заліків в їх діяльності. Чи то є група громадян, чи то політичні партії, рухи або інше. Якщо діяльність громадських інституцій буде непрозора, то довіра суспільства і громадян країни швидко буде анульована, а діяльність громадських рад дискредитована.

І ще. В Стратегії наголошено на делегуванні владних повноважень громадським організаціям. Але немає ні слова про відповідальність. Баланс, він потребує повноваження і відповідальності.

Я працював багато на підприємствах, якщо у директора підприємства не збігаються повноваження і відповідальність, то це веде до хаосу, до банкрутства такого підприємства.

Так і влада, вона повинна бути збалансована, повинна бути взаємна відповідальність і повноваження.

Тому я ще раз підкреслюю, що необхідно доповнити Стратегію поняттям вимоги щодо репрезентативності громадських організацій для включення в громадську раду, тому що багато повноважень надається їй багато необхідно контролювати. І ще прозорість, відкритість діяльності і відповідальності.

Дякую.

Ставнійчук М.І.:

- Дякую, шановний Андрію Володимировичу. Може, Максим декілька слів теж візьме, коротко, хоч про репрезентативність. І я би хотіла звернути увагу, що в плані, підпункту 2.2 є такий пункт "підготувати та надати узагальнену інформацію щодо створення та стану функціонування громадських рад утворення при центральних і місцевих органах виконавчої влади, яка має містити комплекс взаємопов'язаних заходів і вдосконаленість, і в тому числі підготувати про пункт щодо правового реагування процедур взаємодії". Ми тут маємо на увазі, що в Координаційній раді у нас передбачено в цьому питанні створення робочої групи.

Андрію Володимировичу, Ви прагматик, Ви прийшли з виробництва у владу, і тому для мене зрозумілий Ваш прагматичний підхід. Але з точки зору демократії, у цих відносинах є презумпція громадян на об'єднання громадян. І держава не завжди повинна, а в більшості випадків не повинна взагалі, вимагати репрезентативності, навіть, якщо ми говоримо про право двох громадян.

І я думаю, коли буде працювати робоча група, з точки зору тих проблем, про які сказав Андрій Володимирович, насправді це також має місце. Ми теж подивимося ці питання. Думаю, що і Ви, і пан Міністр зможуть теж, можливо, взяти участь. Бо баланс дійсно потрібен, а головне, потрібна ефективність співпраці.

Значить, у нас ще є одна хвилина, яку просить Віктор Тимощук, пропозиція по Стратегії. І одну хвилину просить по Стратегії Сошинський Сергій Антонович – президент фонду "Здоров'я українського народу". І одну хвилину конкретно по Стратегії або конкретно по плану просить Піцик Мирослав Васильович.

Все, шановні, будемо завершувати.

Тимощук В.П.:

- Дякую. Андрій Володимирович дуже гарно сказав, що довіра до громадських організацій є тоді, коли вони прозорі. Абсолютно цей самий принцип має застосовуватися до держави – довіра громадянського суспільства, громадських організацій є до держави тоді, коли держава прозора.

У зв'язку з цим у мене дуже конкретна пропозиція – поміняти одне слово по всьому тексту Стратегії, коли ми вживаємо таку конструкцію "органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування" писати "органи державної влади, органи місцевого самоврядування", тому що прозорості потребують і органи судової влади, паралельно і Президент, тобто всі, хто опинився за межами нашого документу.

Дякую.

Ставнійчук М.І.:

- Шановний колего! Це питання постало одразу, як найперше питання методологічного плану, коли готували Стратегію. У мене відповідь знову одна – Президент може діяти тільки в межах конституційних повноважень. Не належить до повноважень Президента видавати стратегію розвитку, до прикладу, судових органів влади. Така от ситуація, незалежна гілка влади. Але це не забороняє громадським інститутам здійснювати моніторинг, публічний аналіз тощо.

Тобто, я не думаю, що це залишиться поза нашою увагою, але з точки зору права, я вас дуже прошу, ми якраз цей момент аналізували дуже довго. І дебатували, зокрема, у себе в Адміністрації з Головним державно-правовим управлінням і таке інше.

Тимощук В.П.:

- 5 секунд ще тоді, якщо можна.

Ставнійчук М.І.:

- Прошу.

Тимощук В.П.:

- А от ми не вживаємо "органи самоврядування", які ж так само не підпорядковані Президенту як і судова влада ...

Ставнійчук М.І.:

- Хоч ми їх вживаємо тільки там, де можна говорити про наміри, рекомендації і дуже толерантно. Тільки там. Ми їх в одну вагу не ставимо.

Тимощук В.П.:

- Я наші пропозиції вношу і прошу все ж таки їх розглянути.

Ставнійчук М.І.:

- Добре.

Шановні колеги, тоді одразу давайте, все-таки підтримується дана пропозиція чи не підтримується? Наскільки це принципово, скажімо, для самої стратегії? Будь ласка, хто за те, щоб підтримати пропозицію Віктора Тимошука, піднімайте руку. Раз, два, три, чотири, п'ять, шість, сім, вісім, дев'ять, десять. Ну от, ситуація така, що присутні, 31 було на початку засідання, а підтримує дев'ять – пропозиція не проходить. Відповідно до положення про Координаційну раду, більшістю голосів приймається рішення.

Елло Марленівно, прошу.

Лібанова Е.М.:

- Одне таке слово. Марино Іванівно, це питання до юристів. Я особисто не є юристом, я не можу це голосувати, тому що я на цьому не розуміюся.

Ставнійчук М.І.:

- Із фахового підходу говорю. Я теж поділяю Ваш підхід. І це не забороняє Координаційній раді розглянути питання, це з рештою тільки Стратегія. І я знаю, що у Вас є ціла низка пропозицій по інших позиціях плану, які ми будемо робити незалежно від того, чи є вони сьогодні в першочерговому плані. Я Вас розумію. Ви правильно ставите питання, але це юридична формальність.

Пан Сошинський Сергій Олегович, прошу.

Сошинський С.О.:

- Доброго дня!

Дякую, пані Марино Іванівно. Дякую Адміністрації Президента та Координаційній раді, а також дякую пану Януковичу за те, що нарешті всі почали тут говорити про громадянське суспільство. Керівництву держави за честь говорити про хороші справи і робити добрі справи. Зараз виходить краще, ніж раніше. Дуже слухний документ підготовлений Інститутом стратегічних досліджень. Останнім пунктом цього документа є здійснення заходів щодо популяризації серед населення участі в діяльності інституцій громадянського суспільства. Прошу, будь ласка, переглянути. Це дуже важливо, я зараз поясню чому.

Ставнійчук М.І.:

- Ви про доповідь, чи про Стратегію?

Сошинський С.О.:

- Так-так, про доповідь. Останній пункт доповіді.

Пан Близнюк Анатолій Михайлович підняв важливе питання про підтримку чи непідтримку реформ та участь у цьому людей. То теж має до того відношення. І питання, про яке говорять: відносно дієвості, імітації, прозорості громадської організації та взагалі діяльності – це велика проблема. Але відсутність пропаганди добра, добродійності та участі

спільноти у роботі громадянського суспільства – це набагато важливіша, на мій погляд, проблема. Тому що цю пропаганду треба вести постійно. Тоді не треба буде нагадувати кожен день ні депутатам, ні чиновникам, ні людям про те, що треба про це дбати.

За даними пана Єрмолаєва, не довіряють громадським об'єднанням 53%, скоріше не довіряють – 31,6%. Це говорить не про те, що люди не вірять, а про те, що люди не знають. Інформування та залучення – це саме головне. Тобто, нам треба людей не тільки інформувати, але і залучати. Інститут громадянського суспільства у своїй більшості не може самотужки проводити рекламні компанії, вони не можуть абсолютно жодним чином займатися пропагандою. Пропаганда, якщо згадати латинську мову, це те, що належить розповсюдженню. Це розповсюдження інформації для впливу на громадську думку. Канали пропаганди за Великою радянською енциклопедією – це радіо, телебачення, друковані видання і так далі.

Насправді я пропоную відносно до того всього внести до Стратегії елементи активної, конструктивної та позитивної пропаганди, яка буде скерована на залучення громадян до суспільного розвитку. Створити робочу групу в межах Координаційної ради відносно пропаганди або інформаційної пропаганди. І сприяти формуванню державного замовлення цільових програм на проведення низки інформаційних компаній, скерованих на залучення громади до реалізації добрих справ.

Ставнійчук М.І.:

- Ігор Когут, буквально декілька слів.

Когут І.О.:

- Я не буду коментувати взагалі обговорення Стратегії. Єдиний коментар. Я не почув від представників частини Координаційної ради про точку зору влади. Ми говорили, правда, про організацію реєстрації, про фінансування, а про участь. От чи потрібні вам громадські організації? Пан Близнюк тільки сказав про логіку пояснення великої реформи інформування, а от в процесі ухвалення рішень і таке подібне, це дуже важливо, чи наскільки вам це важливо є сформувати ці нові процедури. Це одна річ.

А щодо цього, можливо нам в робочий план все ж таки поставити десь в якійсь перспективі суспільне мовлення.

Ставнійчук М.І.:

- Ставили. І Лариса Михайлівна Мудрак вносила цю пропозицію. Значить, ми вийшли тут в цій ситуації з того, що суспільним мовленням займається інший орган при Президентові України. Це не позбавляє нас можливості мати свою позицію, підготувати пропозиції. Але, по-моєму, наскільки мені відомо, цим займається Гуманітарна рада. Так? І дублювати в цій частині повноваження іншого органу при Президентові не варто. Ми їм допоможемо своїми рекомендаціями. У нас тут достатньо фахівців у цій сфері. Написати рекомендації і надати Ганні Миколаївні Герман для того,

щоби можливо хтось врахував колись наші пропозиції. Ставилось таке питання.

Сергій Іванович Чернов хотів буквально одну хвилину щодо сказаного.

Чернов С.І.:

- Дякую, шановна Марино Іванівно! Шановні колеги!

Я, відповідаючи на репліку, просто вважаю необхідним це сказати. Проаналізувавши всі виступи, повірте, не хочу там зараз говорити про Стратегію, про програму. Ми будемо над цим працювати. Я хочу, щоб ми відійшли від ілюзії, що ми колись вирішимо всі проблеми з вами. Ні до нас цього не робили, ні після нас цього не зроблять. І в той відрізок часу, який нам Господь Бог відвів, то ми повинні просто працювати всі на те, щоб зробити справу чесно і залишити за собою наступним поколінням те суспільство, про яке ми мріємо.

Тепер, відповідаючи на Вашу репліку. Повірте мені, я от сиджу, і, мабуть, не тільки я маю таку змогу, є і керівник місцевого самоврядування, є і керівник громадської організації. І я задаю запитання, чи заважає одна половина іншій? Чи комфортно одній без іншої? І яким чином, і що їй треба корегувати? І от переді мною зараз терези правосуддя, і я вважаю так, що, з одного боку – це влада, а з іншого – громадські організації. І рівновага. От тільки тоді може бути оте суспільство і рівень демократії та захист прав, особливо на регіональному рівні, коли це буде рівновага. Повірте мені, я відповідаю вам конкретно на запитання. Владі необхідні потужні громадські організації. Але я ще хочу сказати суб'єктивно таку річ, свою особисту. Повинен бути контакт не тільки з функціонерами, щоб не образилися всі, і не з керівниками цих громадських організацій, а з громадськістю, громадськими організаціями.

І у нас ще велика проблема, над якою всі ми повинні працювати. В тому числі, і я себе не виключаю, щоб донести це до простих людей і змінити свідомість. Бо сьогодні ми говорили у приватній бесіді з Володимиром В'ячеславовичем і про ті цифри недовіри, які називав попередній колега. Сьогодні велика недовіра до всіх. До влади, до політичних партій, до громадських організацій. І повірте, ми повинні працювати сьогодні не на конкуренцію, не на самознищення, а на формування довіри і своїми конкретними справами кожний день це якраз підтверджувати. Бо в суспільстві, в якому не довіряють нікому, якщо не довіряють громадським організаціям, повірте, не можна реалізувати ні однієї реформи і провести ніяких змін. Тому, це дуже важливо, якраз піти до простих людей керівникам громадських організацій. І я дуже дякую, що є ініціатива така.

Це стратегічний напрямок Глави держави, що ми можемо сьогодні за таким круглим столом збиратися, обговорювати, приймати рішення. І я думаю, що це перше засідання, а ми будемо збиратися постійно та будемо працювати з тим, щоб ми один одного чули і разом працювали.

Дякую.

Ставнійчук М.І.:

- Дякую. Шановні колеги, Мирослав Васильович матиме зараз слово. Давайте, щоб ми все таки пропозицію пана Сошинського не заговорили, бо я думаю, що Ігор Когут почув відповідь на своє питання. Здається, що це, в принципі, правильна відповідь. Пропозицію конкретну викладено до плану першочергових заходів і до Стратегії. І я думаю, що загалом є сенс врахувати. Правильно?

Мирослав Васильович, прошу.

Пітцик М.В.:

- Шановні колеги, інститут місцевого самоврядування віднесено у нас до інститутів влади, а в Європі – до інститутів громадянського суспільства. Я з розумінням ставлюся до цього. Оскільки ми все ж таки маємо трішки іншу ментальність поки що, але я хочу додати оптимізму. По-перше, те, що Марина Іванівна очолила наше зібрання, це велика нам честь і спасибі їй. Закон про об'єднання органів місцевого самоврядування – це закон, який форматизував відношення органів державної влади і місцевого самоврядування, зроблений при її самій активній, безпосередній, лобістській допомозі. Це перший Ваш серйозний вклад якраз у розбудову громадянського суспільства.

А що стосується конкретно концепції. То я би все таки в 7 розділі не розділяв ближні перспективи і дальні. Тому що всі ці основні цілі, які ми повинні досягнути, вони є дуже важливі і, мабуть, їх важко відділити одну від одної, що ми першим зможемо досягти. Тому просто ці далекі цілі варто прибрати. Оце коротко, мабуть, все, що я хотів сказати.

Ставнійчук М.І.:

- Дякую, Мирославе Васильовичу. Ми маємо на увазі, що на 2015 рік і надалі довгострокова перспектива також має виконуватись. Але для нас було більш важливо поставити коротку перспективу: 2015 рік – як створення умов для сприятливого середовища і, насамперед законодавчих умов. І тому ми розділили дещо ці пріоритети. На цьому наполягали представники громадських організацій і ми прислухалися до конкретизації тих орієнтирів, що ми повинні досягти.

Шановні колеги! З урахуванням тих зауважень і тих доповнень до Стратегії і до плану першочергових заходів, які сьогодні були оголошені, за виключенням тільки пропозиції пана Тимощука, але вона слухна і ми її матимемо на увазі в ході організації роботи, я би просила схвалити проект Стратегії і проект плану першочергових заходів. І як другий пункт нашого рішення просила би ухвалити рішення надати Президентові України відповідні проекти ухвалених нами сьогодні документів для відповідної підготовки і видання Указу Президента. Не буде заперечень ні в кого? Дякую вам.

Шановні колеги, завершуючи порядок дня, у нас є ще декілька питань у порядку "різне". Я хотіла вас повідомити коротко про те, що до нас надійшло

декілька пропозицій доповнити персональний склад Координаційної ради. І мені здається, що це було би непогано. І ставлю до відома і раджусь з вами, що було би непогано увести до складу Координаційної ради Аксентьєва Юрія Анатолійовича – заступника керівника Секретаріату Кабінету Міністрів України, оскільки Кабінет Міністрів веде дійсно багато питань. Більшість вирішується, якісь вирішуються не повною мірою, але настрої, я розмовляла з самим Юрієм Анатолійовичем щодо цього питання, хороший. Нам тут треба працювати злагоджено і в унісон.

Пропонується включити Васьковича – президента Міжнародного благодійного фонду "Карітас України", Рудневу Олександру Миколаївну – завідувача відділу державної правової політики Національного інституту стратегічних досліджень, вона ж від громадських організацій. Уже виступав перед вами Сошинський Сергій Олегович – президент Міжнародного благодійного фонду "Здоров'я українського народу" і Хмара Олексій Сергійович – президент творчого об'єднання "ТОРО".

І звичайно, я би ще запропонувала Президенту ввести до складу Координаційної ради ректора Національного університету імені Тараса Шевченка Губерського Леоніда Васильовича. Це тільки покращить нашу роботу. У нас сьогодні присутні керівники факультетів, провідні вчені у галузі філософії, політології, юристи. Присутні представники, по-моєму, студентського університетського самоврядування. Я думаю, що нам дуже буде цікаво, а їм з нами попрацювати спільно над конкретними речами в галузі демократії участі.

Отакі у мене будуть пропозиції до Президента, крім Стратегії і плану першочергових заходів. Крім того, шановні колеги, у нас є пропозиція на сьогодні щодо створення робочих груп Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства. Я вам зачитаю, які ми пропонуємо створити робочі групи, а ви подумайте і впродовж двох тижнів внесете пропозиції Кулику Віталію Олександровичу – заступнику Керівника Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України і члену нашої Координаційної ради. Ви його знаєте, всі працювали з ним.

Візьміть і подивіться питання державної фінансової підтримки, з питань правового забезпечення діяльності інститутів громадянського суспільства, питання державної фінансової підтримки і оподаткування, залучення і надання соціальних послуг з питань відкритості органів державної влади, залучення громадськості до формування політики, з питань благодійництва, волонтерської громадської освіти, з питань місцевої демократії, самоорганізації населення і з питань дослідження стану громадянського суспільства. Реально це той же моніторинг. І ще одне – з питань належної правової освіти і інформаційної політики.

Шановні колеги! Я би вас просила, особливо я би просила Еллу Марленівну, до складу цих робочих груп не обов'язково мають входити тільки члени Координаційної ради. Я знаю, що у вас дуже серйозний потенціал у Вашому інституті. У нас Інститут стратегічних досліджень як

інститут при Президентові реально працює, але у Вас потенціал величезний. І тому я би Вас просила, щоб Ви нам запропонували до кожної з цих груп своїх науковців, щоб могли працювати спільно. Шановні колеги, і ви давайте всі свої пропозиції. Добре?

Хотів коротко виступити Купрій Володимир Олександрович – виконавчий директор благодійного фонду "Творчий центр ТЦК". А також Хмара Олексій – президент творчого об'єднання "Торо". Зовсім коротко, шановні колеги.

Купрій В.О.:

- Я дуже швидко, пару секунд. Ми в одному з заходів нашого першочергового плану виходимо майже на фінішну пряму. Я маю на увазі закон "Про громадські організації". То я вношу пропозицію звернутися нашій Координаційній раді до народних депутатів, користуючись присутністю Василя Васильовича, з закликом невідкладно ухвалити цей законопроект протягом цієї сесії. Підсилити це офіційним зверненням Координаційної ради.

Хмара О.С.:

- Хотів би попросити допомоги членів Координаційної ради. Ви, напевне, знаєте про те, що зараз Україна бере участь у великій міжнародній ініціативі, яка називається "Партнерство відкритий уряд". До 8 квітня ми маємо запропонувати керівному комітету цієї ініціативи національний план по впровадженню ініціатив у нас в Україні. Чотири пріоритети, за якими, власне, здійснюється ця робота, стосується безпосередньо роботи Координаційної ради. Це участь громадськості у прийнятті владних рішень, це належне врядування і електронне врядування. Безпосередньо це є пріоритетами нашої стратегії, колеги. Суть її в тому, що через 3 тижні ми маємо подавати уже з планом, а на сьогодні плану немає на рівні Уряду. 50 громадських організацій звернулися з відкритим листом до Президента, після чого Уряд почав трохи ворухитися. Утворили таку неформальну робочу групу, яка почала опрацьовувати певні тексти. Всі члени Координаційної ради сьогодні мають громадські пропозиції до цього самого плану. Вони стовідсотково відповідають як вимогам самої ініціативи "Відкритий уряд", так і Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства, яку ми сьогодні обговорювали. Вони абсолютно відповідають духу сьогоднішнього зібрання, колеги.

Тому я би хотів попросити про три речі. Річ перша – будь ласка, колеги, просимо вас підтримати громадський варіант пропозицій для того, щоб ми його могли спрямувати, в тому числі і від імені Координаційної ради, до pana Президента, аби він володів ситуацією стосовно того, як сьогодні виконується ця ініціатива.

Друге – ми би хотіли звернутися до pana Президента з проханням взяти під особистий контроль підготовку національного плану. Якщо ми до 8 квітня не встигнемо його подати, то уже 20 числа Україну виключать зі

списку 51 країни-учасниці і на весь світ зганьблять репутацію підписанта. Ним був Президент України.

Третя пропозиція – ми просимо вас погодитися на те, що у випадку, якщо Кабінет Міністрів найближчі два тижні нічого не буде робити, взяти на себе функцію допомогти Президентові України в підготовці такого плану і спрямуванні його до керівного комітету вже від імені Президента України.

Нам сьогодні дуже потрібна ваша інтелектуальна і організаційна допомога в цьому питанні.

Щиро дякую вам.

Ставнійчук М.І.

- Щиро дякую Вам, пане Олексію. Для того, щоб ми могли підтримати, треба було б побачити ваші пропозиції. Я просто поінформую тоді членів Координаційної ради. Я вже декілька разів готувала з цього приводу доповідну записку керівництву Адміністрації і Президенту, що нам необхідно цю роботу робити. Вашу пропозицію ми до уваги взяли. Я як голова Координаційної ради розумію, що далі треба робити. Я це питання буду ставити. Є необхідність активізації цієї роботи спільно з інститутом громадянського суспільства в Кабінеті Міністрів або Координаційна рада теж буде готова взяти це до своїх повноважень. Я цю ситуацію з'ясую, без реакції ми її не залишимо.

Лариса Михайлівна Мудрак.

Мудрак Л.М.:

- Я представляю регуляторні органи. Це Національна рада з питань телебачення і радіомовлення.

На завершення у мене два організаційні запитання. Перше – чи не планувала Координаційна рада все ж таки проводити громадські слухання тих законопроектів, які проходять. Очевидно, це буде той шанс, який дасть всім громадським організаціям висловитися, тому що, очевидно, тут не всі присутні. Я своїх профільних майже не бачу. Було б дуже добре, якби такий загальний був. Майданчиків море, я думаю, що тут би Координаційну раду підтримали. Це таке запитання-пропозиція.

Друге. Як будуть діяти робочі групи? Два тижні ви даєте на організацію їх. Дуже добра пропозиція залучити туди ширше коло представників громадських організацій. Які у них завдання, які терміни? Знову ж таки скажу про своїх, про профільні медійні організації, їх у нас багато, ми їх майже всі знаємо, вони представлені всі і у громадській раді, і в Державному комітеті. Однак ми хотіли б їх почути і щодо тих питань, які опрацьовує Координаційна рада.

Останнє. Це комплімент всім вам, тому що, насправді, я підтримую Максима Лацибу, ми віримо. Тому що 20 років працюючи в професійному середовищі, я сьогодні бачу половину тих людей, які 20 років займаються своєю справою. Тому ми не можемо не вірити. Марино Іванівно, Ви звалили

величезну, масштабну, неймовірно об'ємну ношу, це опрацювання, за яке береться Координаційна рада. Дуже хочу повірити, що Вам це вдасться.

Ставнійчук М.І.

- Шановні колеги, коли Лариса Михайлівна поставила організаційні питання, у мене ще є одне організаційне питання. Сергій Миколайович Ларін сьогодні не зміг бути присутнім, тому що у нього виїзне засідання колегії обласної державної адміністрації. Але він просив мене з вами погодити обов'язково день. Ми зверталися до Прем'єра з тим, щоб Міністр прийшов на Координаційну раду. Може ми візьмемо або вівторок або п'ятницю, який для вас зручніший день з точки зору того, що ви працюєте більшість в державних органах. Середа – це день проведення засідання в Нацраді, середа – це день проведення засідання Уряду. П'ятницю можемо взяти? Будемо підбирати число, але день – п'ятниця? Нормально?

По робочих групах. Ми, в принципі, плануємо і так ми формували ці робочі групи, щоб першочерговий план був розписаний до компетенції кожної групи. Там вказані терміни. Ми думаємо, що за два тижні ми зберемо всі пропозиції щодо персонального складу. На третій тиждень проведемо установчі засідання робочих груп по кожному напрямку. Будуть поставлені задачі згідно з тими пунктами, які зазначені у плані. І так вони будуть працювати. Регламент: робочі групи напрацюють самі собі, як їм зручно, скільки разів треба засідати, кому які завдання даються і таке інше. Але зрозуміло, що організаційну роботу буду робити я як голова Координаційної ради, бо потрібна правильна методологія, орієнтація тощо.

Кулик В.О.:

- У мене організаційні запитання стосовно робочих груп. По-перше, ми бачимо це як відкриті засідання. Це залучення всіх зацікавлених сторін, це тематичні засідання. Ми маємо уже перші два-три засідання, які у нас "горять". Це засідання по волонтерству, тому що є питання, пов'язані з Євро-2012. Це питання, пов'язане з тим пакетом законодавчих ініціатив, які є в рамках самоорганізації населення та ОСББ, які зараз розглядаються, та активізація цього процесу в питанні локальної демократії. Це такі тематичні засідання, які треба вже проводити і готувати.

Стосовно відкритості. Готується проект сайту Координаційної ради. Громадська спільнота пропонує це як дискусійний майданчик, де мають відбуватися обговорення в живому режимі, де мають публікуватися стенограми засідань, де мають виступати всі учасники цього процесу.

Третє. За два тижні ми сформуємо персональний склад. Я думаю, що за два тижні буде сформовано вже перелік питань, які маємо обговорити першочергово на цих робочих групах. Буде визначено дату, місце, сподіваюся, що це все таки буде Київський університет.

Ставнійчук М.І.

- І Адміністрація Президента України.

Шановні колеги! Щиро вам дякую за те, що взяли участь у першому засіданні Координаційної ради. Розумію, що у кожного свої завдання і всі тут люди зайняті. Але ми з вами сьогодні плідно і серйозно попрацювали. Бажаю вам успіхів і до зустрічі!